Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (šesti senat)

z dne 4. oktobra 2024*

„Pritožba – Konkurenca – Omejevalni sporazumi – Trg jekla za armiranje betona – Sklep Evropske komisije o ugotovitvi kršitve člena 65 PJ, po izteku veljavnosti Pogodbe ESPJ, na podlagi Uredbe (ES) št. 1/2003 – Sklep, sprejet po razglasitvi ničnosti prejšnjih odločb – Novo zaslišanje ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco – Pravica do obrambe – Načelo dobrega upravljanja – Zahteva po nepristranskosti – Razumni rok – Obveznost obrazložitve – Sorazmernost – Načelo *ne bis in idem* – Ugovor nezakonitosti – Obteževalne okoliščine – Ponovna kršitev – Olajševalne okoliščine – Enako obravnavanje“

V zadevi C-31/23 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča Evropske unije, vložene 19. januarja 2023,

Ferriere Nord SpA s sedežem v Osovku (Osoppo, Italija), ki jo zastopajo B. Comparini, G. Donà in W. Viscardini, avvocati,

pritožnica,

drugi stranki v postopku sta

Evropska komisija, ki jo zastopajo G. Conte, P. Rossi in C. Sjödin, agenti, skupaj z M. Morettom, avvocato,

tožena stranka na prvi stopnji,

Svet Evropske unije, ki ga zastopata E. Ambrosini in O. Segnana, agenta,

intervenient na prvi stopnji,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi T. von Danwitz, predsednik senata, P. G. Xuereb (poročevalec) in A. Kumin, sodnika,

generalni pravobranilec: N. Emiliou,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

* Jezik postopka: italijanščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Družba Ferriere Nord SpA s pritožbo primarno predlaga razveljavitev sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. novembra 2022, Ferriere Nord/Komisija (T-667/19, v nadaljevanju: izpodbijana sodba, EU:T:2022:692), s katero je to zavrnilo njeno tožbo za razglasitev ničnosti Sklepa Komisije C(2019) 4969 final z dne 4. julija 2019 v zvezi s kršitvijo člena 65 Pogodbe ESPJ (Zadeva AT.37956 – Jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: sporni sklep) v delu, v katerem se nanaša nanjo. Podredno to podjetje predlaga, prvič, razveljavitev izpodbijane sodbe v delu, v katerem je bil z njo zavrnjen njegov podredni predlog za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa, in, drugič, razglasitev delne ničnosti tega sklepa in znižanje globe, ki mu je bila naložena.

Pravni okvir

Uredba (ES) št. 1/2003

2 Člen 7 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205, in popravek v UL 2015, L 100, str. 81), naslovljen „Ugotavljanje in odprava kršitev“, v odstavku 1 določa:

„Kadar Komisija na podlagi pritožbe ali po uradni dolžnosti ugotovi, da gre za kršitev člena [101] ali člena [102 PDEU], lahko z odločbo zahteva od zadevnih podjetij ali podjetniških združenj, da tako kršitev odpravijo. Za ta namen jim lahko naloži vse ravnalne ali strukturne ukrepe, ki so sorazmerni storjeni kršitvi in potrebni za njeno učinkovito odpravo. Strukturne ukrepe lahko odredijo samo, kadar ni na voljo enako učinkovitega ravnalnega ukrepa ali kadar bi bil vsak enako učinkovit ravnalni ukrep za zadevno podjetje bolj obremenilen od strukturnega ukrepa. Če ima Komisija pravni interes, lahko ugotovi kršitev po tem, ko je bila storjena.“

3 Člen 14 te uredbe, naslovljen „Svetovalni odbor“, določa:

„1. Komisija se posvetuje s Svetovalnim odborom za omejevalna ravnanja in prevladujoče položaje, preden sprejme katero koli odločbo na podlagi členov 7, 8, 9, 10, 23, člena 24(2) in člena 29(1).

2. Za razpravo o posameznih primerih sestavljajo Svetovalni odbor predstavniki organov, pristojnih za konkurenco v državah članicah. […]

[…]

5. Komisija kar najbolj upošteva mnenje Svetovalnega odbora. Odbor obvešča o tem, na kakšen način je bilo njegovo mnenje upoštevano.

[…]“

4 V skladu s členom 23(2)(a) navedene uredbe lahko Komisija podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti kršijo člen 101 ali 102 PDEU.

5 Člen 25 te uredbe, naslovljen „Zastaralni roki za izrek sankcij“, določa:

„1. Pristojnosti Komisije po členih 23 in 24 zastarajo:

(a) tri leta pri kršitvi določb, ki zadevajo zahteve po informacijah ali izvedbo pregledov;

(b) pet let pri vseh drugih kršitvah.

2. Zastaranje začne teči na dan, ko je bila kršitev storjena. Vendar pa pri trajajočih ali ponavljajočih se kršitvah zastaranje začne teči na dan, ko kršitev preneha.

3. Vse dejavnosti, ki jih zaradi preiskave ali postopka v zvezi s kršitvijo izvaja Komisija ali organ, pristojen za konkurenco v državi članici, pretrgajo zastaranje za nalaganje globe ali periodičnih denarnih kazni. Zastaranje se pretrga z dnem, ko je o dejanju uradno obveščeno vsaj eno podjetje ali podjetniško združenje, ki je sodelovalo pri kršitvi. Dejanja, ki pretrgajo zastaranje, so zlasti naslednja:

(a) pisne zahteve Komisije ali organa, pristojnega za konkurenco v državi članici, za informacije;

(b) pisna dovoljenja za izvajanje pregledov, ki jih Komisija ali organ, pristojen za konkurenco v državi članici, izda svojim uradnikom;

(c) začetek postopkov Komisije ali organa, pristojnega za konkurenco v državi članici;

(d) uradno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah s strani Komisije ali organa, pristojnega za konkurenco v državi članici.

4. Pretrganje velja za vsa podjetja ali podjetniška združenja, ki so udeležena pri kršitvi.

5. Po vsakem pretrganju začne zastaranje znova teči. Vendar pa zastaranje preteče najpozneje na dan, ko je obdobje, enako dvakratnemu času zastaralnega roka, minilo in Komisija ni naložila globe ali periodične denarne kazni. Ta rok se podaljša za čas, za katerega je bil zastaralni rok pretrgan v skladu z odstavkom 6.

6. Zastaralni rok (za naložitev glob ali periodičnih denarnih kazni) se pretrga za toliko časa, dokler je odločba Komisije predmet postopkov, ki tečejo na Sodišču.“

6 Člen 27 Uredbe št. 1/2003, naslovljen „Zaslišanje strank, pritožnikov in drugih“, določa:

„1. Pred izdajo odločb po členih 7, 8, 23 ali členu 24(2) Komisija podjetjem ali podjetniškim združenjem, podrejenim postopkom, ki jih vodi Komisija, da priložnost za zaslišanje v zvezi z zadevami, proti katerim Komisija ugovarja. Odločbe Komisije temeljijo samo na ugovorih, h katerim so zadevne stranke imele priložnost dati pojasnila. Pritožniki so v tesni povezavi s postopki.

2. Pravica do obrambe strank se v postopkih v celoti spoštuje. […]

3. Če Komisija meni, da je potrebno, lahko zasliši tudi druge fizične ali pravne osebe. Zahtevam takšnih oseb za zaslišanje se ugodi, kadar te izkažejo zadosten interes. Organi, pristojni za konkurenco v državah članicah, lahko Komisijo zaprosijo, da zasliši druge fizične ali pravne osebe.

[…]“

Uredba (ES) št. 773/2004

7 Člen 11, naslovljen „Pravica biti zaslišan“, Uredbe Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81), kakor je bila spremenjena z Uredbo Komisije (ES) št. 622/2008 z dne 30. junija 2008 (UL 2008, L 171, str. 3) (v nadaljevanju: Uredba št. 773/2004), določa:

„1. Komisija da strankam, na katere naslovi ugotovitve o možnih kršitvah, možnost zaslišanja pred posvetovanjem s Svetovalnim odborom iz člena 14(1) Uredbe (ES) št. 1/2003.

2. Komisija v svojih odločitvah obravnava samo očitke, na katere so stranke iz odstavka 1 lahko dale svoje pripombe.“

8 Člen 12 Uredbe št. 773/2004 določa:

„1. Komisija da strankam, na katere naslovi ugotovitev o možnih kršitvah, možnost, da predstavijo svoje dokazne razloge na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah.

2. Vendar stranke ob predložitvi vlog za poravnavo Komisiji zagotovijo, da bodo uveljavljale možnost do predstavitve svojih dokaznih razlogov na ustnem zaslišanju samo v primeru, če ugotovitev o možnih kršitvah ne bo odražala vsebine njihovih vlog za poravnavo.“

9 Člen 13 te uredbe, naslovljen „Zaslišanje drugih oseb“, določa:

„1. Če fizične ali pravne osebe, razen tistih iz členov 5 in 11, zaprosijo za zaslišanje in izkažejo zadosten interes, jih Komisija pisno obvesti o naravi in vsebini postopka in določi rok, v katerem ji morajo pisno sporočiti svoja mnenja.

2. Komisija lahko, kadar je to primerno, povabi osebe iz odstavka 1, da predstavijo svoje dokazne razloge na ustnem zaslišanju strank, na katere so bile naslovljene ugotovitve o možnih kršitvah, če osebe iz odstavka 1 to zahtevajo v svojih pisnih pripombah.

3. Komisija lahko povabi katero koli drugo osebo, da pisno izrazi svoje mnenje in da se udeleži ustnega zaslišanja strank, na katere so bile naslovljene ugotovitve o možnih kršitvah. Komisija lahko prav tako povabi takšne osebe, da izrazijo svoje mnenje na ustnem zaslišanju.“

10 Člen 14 navedene uredbe, naslovljen „Vodenje ustnih zaslišanj“, določa:

„1. Zaslišanja povsem neodvisno vodi pooblaščenec za zaslišanje.

2. Komisija povabi osebe, ki naj bi bile zaslišane, na ustno zaslišanje na dan, ki ga sama določi.

3. Komisija povabi organe držav članic, ki so pristojni za konkurenco, da se udeležijo ustnega zaslišanja. Prav tako lahko povabi uradnike in javne uslužbence drugih organov držav članic.

[…]“

Obvestilo iz leta 2011

11 Glavni namen Obvestila Komisije o dobrih praksah za izvajanje postopkov v zvezi s členoma 101 in 102 PDEU (UL 2011, C 308, str. 6) (v nadaljevanju: obvestilo iz leta 2011) je, kot je razvidno iz njegove točke 1, zagotoviti praktične smernice za izvajanje postopkov v zvezi s členoma 101 in 102 PDEU.

12 Točka 6 tega obvestila določa, da se obvestilo uporablja od datuma njegove objave „za zadeve v obravnavi in prihodnje zadeve“. V zvezi z zadevami v obravnavi je v skladu z opombo 16 navedenega obvestila veljalo „za vse korake postopka, ki jih bo treba še storiti po objavi“.

13 V točkah 84, 86 in 109 tega obvestila je navedeno:

„84. V obvestilu o nasprotovanju [ugotovitvah o možnih kršitvah] bo jasno navedeno, ali namerava Komisija podjetjem naložiti globe, če bodo nasprotovanja sprejeta […]. Komisija bo v obvestilu o nasprotovanju [ugotovitvah o možnih kršitvah] navedla bistvena dejstva in pravne okoliščine, na podlagi katerih se lahko naložijo globe, na primer trajanje in teža kršitve ter da je bila kršitev storjena naklepno ali iz malomarnosti. V obvestilu o nasprotovanju [ugotovitvah o možnih kršitvah] bo dovolj podrobno navedeno tudi, da lahko nekatera dejstva povzročijo oteževalne okoliščine in, kolikor je mogoče, olajševalne okoliščine.

[…]

86. Če bi se Komisija nameravala v svojem končnem sklepu oddaljiti od dejanskih ali pravnih elementov, navedenih v obvestilu o nasprotovanju [ugotovitvah o možnih kršitvah], v škodo ene ali več strank ali če bi Komisija nameravala upoštevati dodatne obremenilne dokaze, bo stranki ali strankam vedno omogočeno, da na primeren način izrazijo svoja stališča v zvezi s tem.

[…]

109. Če se po izdaji obvestila o nasprotovanju [ugotovitvah o možnih kršitvah] najdejo novi dokazi, na katere se namerava Komisija opreti, ali če Komisija namerava spremeniti svojo pravno oceno v škodo zadevnih podjetij, bodo imela zadevna podjetja možnost, da predstavijo svoja stališča o teh novih vidikih.“

Dejansko stanje in sporni sklep

14 Dejansko stanje spora je predstavljeno v točkah od 1 do 31 izpodbijane sodbe.

„1 Tožeča stranka, Ferriere Nord SpA, je družba italijanskega prava, ki v sektorju jekla za armiranje betona deluje od aprila 1992.

A. Prva odločba Komisije (2002)

2 Komisija Evropskih skupnosti je od oktobra do decembra 2000 v skladu s členom 47 PJ izvajala preverjanja pri italijanskih podjetjih, ki proizvajajo jeklo za armiranje betona, med drugim pri tožeči stranki, in pri podjetniškem združenju Federazione Imprese Siderurgiche Italiane (združenje italijanskih jeklarskih podjetij, v nadaljevanju: Federacciai). Nanje je naslovila tudi zahteve po informacijah na podlagi te določbe.

3 Komisija je 26. marca 2002 začela postopek na podlagi člena 65 PJ in v skladu s členom 36 PJ podala ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah), ki so bile med drugim poslane tožeči stranki. Ta je na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odgovorila 31. maja 2002.

4 Zaslišanje strank v upravnem postopku je potekalo 13. junija 2002.

5 Komisija je 12. avgusta 2002 istim naslovnikom poslala dodatne ugotovitve o možnih kršitvah (v nadaljevanju: dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah) na podlagi člena 19(1) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prve uredbe o izvajanju členov [81 in 82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3). V njem je pojasnila svoje stališče glede nadaljevanja postopka po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ 23. julija 2002. Tožeča stranka je 20. septembra 2002 odgovorila na dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

6 Novo zaslišanje strank v upravnem postopku je ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, potekalo 30. septembra 2002. Nanašalo se je na predmet dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in sicer na pravne posledice prenehanja veljavnosti Pogodbe ESPJ za nadaljevanje postopka.

7 Komisija je po koncu upravnega postopka sprejela Odločbo C(2002) 5087 final z dne 17. decembra 2002 v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 ESPJ (COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona) (v nadaljevanju: odločba iz leta 2002), ki jo je naslovila na [združenje] in osem podjetij, med drugim na tožečo stranko. V njej je ugotovila, da so ta podjetja med decembrom 1989 in julijem 2000 izvajala enoten, kompleksen in trajajoč omejevalni sporazum na italijanskem trgu jekla za armiranje betona v palicah ali zvitkih (v nadaljevanju: jeklo za armiranje betona), katerega cilj oziroma posledica so bili določanje cen ter omejevanje ali nadzor proizvodnje ali prodaje, kar je v nasprotju s členom 65(1) PJ.

8 Komisija je glede sodelovanja tožeče stranke pri kršitvi ugotovila, da je trajalo od 1. aprila 1993 do 4. julija 2000. Na tej podlagi ji je naložila globo v višini 3,57 milijona EUR. Ta znesek je vključeval 20-odstotno zmanjšanje globe za tožečo stranko na podlagi točke D(1) Obvestila Komisije o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primeru kartelov (UL 1996, C 207, str. 4 […]), ki določa, da je mogoče zmanjšati globo, ki bi jo morala plačati podjetja, ki sodelujejo s tem, da Komisiji pred pošiljanjem obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zagotovijo informacije, dokumente ali druge dokaze, ki prispevajo k potrditvi obstoja storjene kršitve.

9 Tožeča stranka je 10. marca 2003 pri Splošnem sodišču vložila tožbo zoper odločbo iz leta 2002. Splošno sodišče je navedeno odločbo razglasilo za nično glede tožeče stranke (sodba z dne 25. oktobra 2007, Ferriere Nord/Komisija, T-94/03, […] EU:T:2007:320) in drugih podjetij, na katera je bila naslovljena, z obrazložitvijo, da uporabljena pravna podlaga, to je člen 65(4) in (5) PJ, ob sprejetju te odločbe ni več veljala. Zato Komisija na podlagi teh določb ni bila pristojna za ugotovitev in sankcioniranje kršitve člena 65(1) PJ po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ. Splošno sodišče drugih vidikov te odločbe ni preučilo.

10 Odločba iz leta 2002 je postala dokončna za [združenje], ki pri Splošnem sodišču ni vložilo tožbe.

B. Druga odločba Komisije (2009)

11 Komisija je z dopisom z dne 30. junija 2008 tožeči stranki in drugim zadevnim podjetjem sporočila, da namerava sprejeti novo odločbo, tako da bo popravila uporabljeno pravno podlago. Poleg tega je pojasnila, da bo navedena odločba utemeljena z dokazi, ki so bili predstavljeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Tožeča stranka je 1. avgusta 2008 na poziv Komisije predložila pisne pripombe.

12 Komisija je s telefaksi z dne 24. julija in 25. septembra 2008, nato z dne 13. marca, 30. junija in 27. avgusta 2009 od tožeče stranke zahtevala informacije v zvezi z lastništvom in premoženjskim stanjem podjetja. Tožeča stranka je na te zahteve po informacijah odgovorila z elektronskimi sporočili z dne 1. avgusta in 1. oktobra 2008, nato z dne 18. marca, 1. julija in 8. septembra 2009.

13 Komisija je 30. decembra 2009 sprejela Odločbo C(2009) 7492 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 Pogodbe ESPJ (zadeva COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje), ki je bila naslovljena na ista podjetja kot odločba iz leta 2002, med katerimi je bila tožeča stranka. Ta odločba je bila sprejeta na podlagi postopkovnih pravil iz Pogodbe ES in [Uredbe št. 1/2003]. Temeljila je na dokazih iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ter v bistvu povzela vsebino in sklepne ugotovitve odločbe iz leta 2002. Predvsem je znesek globe, naložene tožeči stranki, v višini 3,57 milijona EUR ostal nespremenjen.

14 Komisija je 8. decembra 2009 sprejela sklep o spremembi, v Prilogo h kateremu je vključila razpredelnice s prikazom sprememb cen, ki so manjkale v odločbi z dne 30. septembra 2009, in s katerim so bile popravljene oštevilčene napotitve na te razpredelnice v osmih opombah.

15 Tožeča stranka je 19. februarja 2010 pri Splošnem sodišču vložila tožbo zoper odločbo Komisije z dne 30. septembra 2009, kakor je bila spremenjena (v nadaljevanju: odločba iz leta 2009). Splošno sodišče je 9. decembra 2014 zmanjšalo znesek globe, naložene tožeči stranki, na 3,42144 milijona EUR z obrazložitvijo, da ta tri leta ni sodelovala v delu omejevalnega sporazuma, ki se je nanašal na omejevanje ali nadzor proizvodnje ali prodaje, ter tožbo v preostalem zavrnilo (sodba z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija, T-90/10, […] EU:T:2014:1035). Splošno sodišče je odločbo iz leta 2009 delno razveljavilo glede enega drugega naslovnika, zmanjšalo znesek globe, ki je bil naložen nekemu drugemu naslovniku, in zavrnilo druge vložene tožbe.

16 Tožeča stranka je 20. februarja 2015 vložila pritožbo zoper sodbo z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, […] EU:T:2014:1035). Sodišče je s sodbo z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), razveljavilo navedeno sodbo Splošnega sodišča, odločbo iz leta 2009 pa razglasilo za nično zlasti glede tožeče stranke.

17 Sodišče je v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), odločilo, da je – če je odločba sprejeta na podlagi Uredbe št. 1/2003 – potrebno, da je postopek, ki pripelje do te odločbe, v skladu s postopkovnimi pravili iz te uredbe in [Uredbe št. 773/2004], čeprav je bil ta postopek začet pred začetkom njune veljavnosti.

18 Vendar je Sodišče ugotovilo, da v obravnavani zadevi ni mogoče šteti, da so z zaslišanjem 13. junija 2002, ki se je edino nanašalo na vsebino postopka, izpolnjene postopkovne zahteve v zvezi s sprejetjem odločbe na podlagi Uredbe št. 1/2003, ker na njem niso sodelovali organi držav članic, pristojni za konkurenco.

19 Sodišče je ugotovilo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je razsodilo, da Komisiji pred sprejetjem odločbe iz leta 2009 ni bilo treba organizirati novega zaslišanja, ker so podjetja imela možnost, da se ustno izjavijo, že na zaslišanjih 13. junija in 30. septembra 2002.

20 Sodišče je v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), opozorilo na pomen tega, da se na zahtevo zadevnih strank opravi zaslišanje, na katero so vabljeni organi držav članic, pristojni za konkurenco, saj neizvedba tega zaslišanja pomeni bistveno kršitev postopka.

21 Sodišče je odločilo, da ta pravica, določena v Uredbi št. 773/2004, ni bila spoštovana, zato podjetju, katerega pravica je bila tako kršena, ni treba dokazati, da je ta kršitev lahko vplivala na potek postopka in vsebino odločbe [iz leta 2009] na način, ki je zanj škodljiv.

22 Sodišče je razveljavilo tudi druge sodbe Splošnega sodišča, sprejete 9. decembra 2014, s katerimi je bilo odločeno o zakonitosti odločbe iz leta 2009, to odločbo pa je iz istih razlogov razglasilo za nično glede štirih drugih podjetij. Odločba iz leta 2009 je nasprotno postala dokončna za podjetja, na katera je bila naslovljena in ki zoper navedene sodbe niso vložila pritožbe.

C. Tretji sklep Komisije (2019)

23 Komisija je z dopisom z dne 15. decembra 2017 tožečo stranko obvestila, da namerava nadaljevati upravni postopek in v tem okviru organizirati novo zaslišanje strank v navedenem postopku ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco.

24 Tožeča stranka je z dopisom z dne 1. februarja 2018 predložila pripombe, v katerih je izpodbijala pristojnost Komisije za nadaljevanje upravnega postopka in jo tako pozvala, naj tega ne stori.

25 Komisija je 23. aprila 2018 opravila novo zaslišanje v zvezi z vsebino postopka, na katerem so ob prisotnosti organov držav članic, pristojnih za konkurenco, in pooblaščenca za zaslišanje sodelovali tožeča stranka in tri druga podjetja, na katera je bila naslovljena odločba iz leta 2009.

26 Komisija je v dopisih z dne 19. novembra 2018 ter z dne 17. januarja in 6. maja 2019 tožeči stranki poslala tri zahteve po informacijah v zvezi z njenim lastništvom in premoženjskim stanjem. Tožeča stranka je na te zahteve po informacijah odgovorila z dopisi z dne 10. decembra 2018 ter 31. januarja in 9. maja 2019.

27 Tožeča stranka se je 21. junija 2019 udeležila sestanka s službami Komisije, na katerem so ji te povedale, da so se odločile kolegiju komisarjev predlagati, naj sprejme nov sklep o naložitvi sankcije, da pa bodo glede na objektivno podaljšan rok predlagale uporabo izrednih olajševalnih okoliščin.

28 Komisija je 4. julija 2019 sprejela [sporni] sklep, naslovljen na pet podjetij, glede katerih je bila odločba iz leta 2009 razglašena za nično, in sicer na tožečo stranko ter družbe Alfa Acciai SpA, Feralpi Holding SpA (nekdanji Feralpi Siderurgica SpA in Federalpi Siderurgica SRL), Partecipazioni Industriali SpA (nekdanja Riva Acciaio SpA, nato Riva Fire SpA, v nadaljevanju: Riva) ter Valsabbia Investimenti SpA in Ferriera Valsabbia SpA.

29 Komisija je v [spornem] sklepu ugotovila isto kršitev, kot je bila predmet odločbe iz leta 2009, hkrati pa globe, naložene podjetjem, ki so bila njeni naslovniki, zmanjšala za 50 % zaradi dolžine trajanja postopka. Tožeči stranki je bilo poleg tega odobreno dodatno 6-odstotno zmanjšanje globe, saj v določenem obdobju ni sodelovala v delu omejevalnega sporazuma, ki se je nanašal na omejevanje ali nadzor proizvodnje ali prodaje. Tako je s členom 2 [spornega] sklepa tožeči stranki naložila globo v višini 2,237 milijona EUR.

30 Tožeči stranki je bila 8. julija 2019 vročena nepopolna kopija [spornega] sklepa, ki je vsebovala samo lihe strani, na kar je tožeča stranka Komisijo opozorila v dopisu z dne 9. julija 2019.

31 Popolna različica [spornega] sklepa je bila tožeči stranki vročena 18. julija 2019.“

Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

15 Pritožnica je 30. septembra 2019 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila tožbo, s katero je primarno predlagala razglasitev ničnosti spornega sklepa v delu, v katerem se nanaša nanjo, podredno pa zmanjšanje zneska globe, ki ji je bila naložena.

16 Pritožnica je v utemeljitev predloga za razglasitev ničnosti spornega sklepa v bistvu navedla šest tožbenih razlogov, od katerih se je prvi nanašal na kršitev pravice do obrambe in postopkovnih pravil na zaslišanju 23. aprila 2018, drugi na domnevno nezakonito zavrnitev Komisije, da pred sprejetjem spornega sklepa preveri združljivost tega sklepa z načelom razumnega trajanja postopka, tretji na kršitev načela razumnega trajanja postopka, četrti na kršitev obveznosti obrazložitve, prekoračitev pooblastil in kršitev načela sorazmernosti, peti na kršitev načela *ne bis in idem* ter šesti na nezakonitost ureditve zastaranja iz člena 25 Uredbe št. 1/2003.

17 Kar zadeva zlasti prvi tožbeni razlog, je pritožnica s prvima od petih očitkov, navedenih v okviru tega tožbenega razloga, trdila, da, prvič, je bila nepristranskost Svetovalnega odbora, vzpostavljenega z Uredbo št. 1/2003 (v nadaljevanju: Svetovalni odbor), omajana, saj bi lahko na stališče predstavnikov organov, pristojnih za konkurenco, ki sestavljajo ta odbor, vplivalo dejstvo, da so bili ti organi seznanjeni s stališčem, ki sta ga v zadevi zavzela na eni strani Komisija v odločbah iz let 2002 in 2009 ter na drugi strani Splošno sodišče v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), ter, drugič, je na neodvisnost Komisije vplivala okoliščina, da naj ta institucija ob podpori te sodbe ne bi bila več resnično zmožna sprejeti nasprotnega mnenja predstavnikov organov držav članic, pristojnih za konkurenco, ki zasedajo v Svetovalnem odboru.

18 Pritožnica je s tretjim očitkom iz navedenega tožbenega razloga trdila, da je Komisija po eni strani kršila različna pravila glede organizacije zaslišanj ter da je po drugi strani storila napako, ker na obravnavo 23. aprila 2018 ni povabila združenja Federacciai, družbe Leali SpA in njene odvisne družbe Acciaierie e Ferriere Leali Luigi SpA (v nadaljevanju obe skupaj: skupina Leali), družb Lucchini SpA, Riva in Industrie Riunite Odolesi SpA (v nadaljevanju: skupina IRO) ter združenja Associazione Nazionale Sagomatori Ferro (nacionalno združenje podjetij za oblikovanje železa) (v

nadaljevanju: združenje Ansfer), čeprav bi lahko ti subjekti, ki so imeli pomembno vlogo v spisu, organom držav članic, pristojnim za konkurenco, predložili elemente, na podlagi katerih bi si ti lahko izoblikovali stališče ob polnem poznavanju dejstev. Pritožnica meni, da je bila, ker ni mogla biti deležna mnenja, ki bi ga ti organi podali ob polnem poznavanju dejstev, kršena njena pravica do obrambe.

19 S četrtim očitkom iz prvega tožbenega razloga je pritožnica trdila, da postopkovne napake, ki jo je grajalo Sodišče, ni mogoče odpraviti. Zaradi pretečenega časa so bile spremembe, do katerih je prišlo v identiteti akterjev in strukturi trga, take, da po njenem mnenju ni bilo mogoče organizirati zaslišanja v pogojih, enakih ali vsaj enakovrednih tistim iz leta 2002.

20 S petim očitkom iz tega tožbenega razloga je pritožnica zlasti trdila, da je mnenje, ki ga je izdal Svetovalni odbor in je vsebovalo izjavo, ki jo je podpisalo osem organov držav članic, pristojnih za konkurenco, v skladu s katerim je bila z zaslišanjem 23. aprila 2018 odpravljena postopkovna napaka, ki jo je Sodišče ugotovilo v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), napačno. Dva od teh osmih organov, vključno z organom, pristojnim za konkurenco, ki je deloval kot poročevalec, naj se tega zaslišanja ne bi udeležila.

21 Pritožnica je v podporo podrednemu predlogu za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa in ustrezno znižanje zneska globe, ki ji je bila naložena, navedla tri dodatne tožbene razloge, ki so se nanašali, sedmi na kršitev dokaznega bremena in načela *in dubio pro reo*, osmi na nezakonitost povečanja zneska globe zaradi ponovne kršitve, deveti pa na kršitev načela enakega obravnavanja v zvezi z upoštevanjem olajševalnih okoliščin in prepozne navedbe razlogov, ki utemeljujejo odobritev omejenega zmanjšanja globe.

22 Splošno sodišče je s sklepom z dne 11. februarja 2020 Svetu Evropske unije dovolilo intervencijo v podporo predlogom Komisije.

23 Splošno sodišče je tožbo z izpodbijano sodbo v celoti zavrnilo.

24 V zvezi s prvim tožbenim razlogom je Splošno sodišče razsodilo, prvič, da s trditvami pritožnice ni bilo mogoče dokazati, da v obravnavani zadevi ni bila zagotovljena nepristranskost predstavnikov organov držav članic, pristojnih za konkurenco, v Svetovalnem odboru in Komisije. Drugič, Komisija naj s tem, da na zaslišanje 23. aprila 2018 ni povabila nekaterih podjetij in združenj, ne bi kršila niti pravil o organizaciji zaslišanj niti pravice pritožnice do obrambe. Tretjič, spremembe okoliščin zaradi pretečenega časa naj ne bi vplivale na možnost Komisije, da nadaljuje postopek po tem, ko Sodišče ali Splošno sodišče s sodbo razglasi ničnost enega od njenih sklepov, če je ta institucija preverila, da se zdi nadaljevanje postopka še vedno ustrezna rešitev za položaj, kar naj bi Komisija v obravnavani zadevi storila. Četrtič, trditve, ki naj bi dokazovale, da je bilo mnenje Svetovalnega odbora napačno, naj ne bi bile utemeljene.

25 V zvezi s tretjim tožbenim razlogom je Splošno sodišče menilo, da niti trajanje upravnih faz postopka, ki jih je izpeljala Komisija, niti celotno trajanje tega postopka ni bilo predolgo in da pritožnica vsekakor – tudi če bi bilo mogoče šteti, da je trajanje postopka v nasprotju z načelom razumnega roka – ni dokazala nobene kršitve svoje pravice do obrambe, ki bi izhajala iz tega trajanja.

26 V zvezi s četrtim tožbenim razlogom je Splošno sodišče razsodilo, prvič, da je Komisija dovolj pojasnila razloge, iz katerih je kljub preteklima razglasitvama ničnosti sprejela nov sklep, drugič, da je imela globa, ki je bila pritožnici naložena v spornem sklepu, še vedno odvračilni učinek, saj

so bile globe, naložene z odločbama iz let 2002 in 2009, po razglasitvi njunih ničnosti povrnjene, tretjič, da pritožnica pred sprejetjem spornega sklepa ob upoštevanju obeh razglasitev ničnosti še ni bila sankcionirana za zadevno kršitev, četrtič, da bi bilo mogoče z nadaljevanjem postopka in sprejetjem novega sklepa olajšati nalogo tretjim osebam, ki bi želele vložiti odškodninsko tožbo, zlasti glede na to, da bi se zadeva lahko nanašala še na druge države članice poleg Italijanske republike in Komisija ni mogla izključiti uporabe še drugih nacionalnih pravnih sistemov poleg italijanskega prava, ter, petič, da načelo sorazmernosti ni bilo kršeno.

27 V zvezi s petim tožbenim razlogom je Splošno sodišče razsodilo, da načelo *ne bis in idem* ni bilo kršeno, ker na dan izdaje izpodbijane sodbe ni bilo z nobeno odločbo dokončno odločeno o vsebini zadeve, kar se tiče sodelovanja pritožnice pri kršitvah, ki se ji očitajo.

28 Splošno sodišče je v zvezi s šestim tožbenim razlogom razsodilo, da je treba ugovor nezakonitosti, ki ga vsebuje in se nanaša na člen 25 Uredbe št. 1/2003, zavrniti. Pritožnica naj ne bi dokazala, da je zakonodajalec Unije pri uskladitvi, ki jo je opravil med ciljema, ki ju je treba v zvezi s tem upoštevati, presegel polje presoje, ki mu mora biti priznano v tem okviru. Z določitvijo petletnega zastaralnega roka za sankcioniranje kršitev konkurenčnega prava Unije, ki se v primeru pretrganja tega roka podaljša na deset let, naj bi bilo namreč delovanje Komisije strogo časovno omejeno. Kar zadeva dejstvo, da se v skladu s členom 25(6) Uredbe št. 1/2003 zastaralni rok pretrga v času trajanja sodnih postopkov zoper sklep Komisije, je Splošno sodišče poudarilo, da gre za položaje, v katerih nedelovanje Komisije ni posledica neskrbnosti te institucije.

29 V zvezi z osmim tožbenim razlogom je Splošno sodišče menilo, prvič, da je bilo povečanje globe, ki je bila pritožnici naložena zaradi ponovne kršitve, zanjo dovolj predvidljivo in zato ni bila kršena njena pravica do obrambe, drugič, da rok, ki ga je bilo treba upoštevati pri odločanju, ali je bilo treba naložiti tako povečanje, ni bil predolg ter, tretjič, da 50-odstotno povečanje, ki je bilo v obravnavani zadevi uporabljeno zaradi ponovne kršitve, ni bilo pretirano.

30 V zvezi z devetim tožbenim razlogom je Splošno sodišče razsodilo, prvič, da je bila razlika v stopnji znižanja, ki je bila priznana pritožnici in enemu od drugih podjetij zaradi nesodelovanja teh podjetij v posebnem delu omejevalnega sporazuma, na katerega se nanaša sporni sklep, utemeljena ter, drugič, da Komisija s tem povezanih informacij ni predložila prepozno.

Predlogi strank pred Sodiščem

31 Pritožnica s pritožbo Sodišču predlaga, naj:

– primarno, izpodbijano sodbo razveljavi in posledično sporni sklep razglasi za ničen;

– podredno, izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je bil z njo zavrnjen njen podredni predlog za razglasitev delne ničnosti spornega sklepa, razglasi delno ničnost tega sklepa in zniža globo, ki ji je bila naložena;

– Komisiji naloži plačilo stroškov postopka na obeh stopnjah.

32 Komisija Sodišču predlaga, naj:

– pritožbo zavrne in

– pritožnici naloži plačilo stroškov.

33 Svet Sodišču predlaga, naj zavrne ugovor nezakonitosti člena 25 Uredbe št. 1/2003 in pritožnici naloži plačilo stroškov pritožbenega postopka.

Pritožba

34 Pritožnica v utemeljitev pritožbe navaja osem pritožbenih razlogov.

Prvi pritožbeni razlog

35 Pritožnica s prvim pritožbenim razlogom, ki je razdeljen na štiri dele, trdi, da je Splošno sodišče kršilo pravico do obrambe, ni opravilo preizkusa dokazov, da je očitno izkrivilo dejstva in dokaze, kršilo obveznost obrazložitve sodb in opravilo samovoljne presoje.

Tretji del

– *Trditve strank*

36 Pritožnica s tretjim delom prvega pritožbenega razloga, ki ga je treba preučiti na prvem mestu, v bistvu trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je v točkah od 158 do 162 izpodbijane sodbe menilo, da je lahko Komisija kljub spremembam v identiteti akterjev in strukturi trga odpravila postopkovno napako, ki jo je grajalo Sodišče v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), tako da je organizirala zaslišanje 23. aprila 2018. Izpodbija razloge, iz katerih je Splošno sodišče v točkah 159 in 160 izpodbijane sodbe menilo, da ni bilo mogoče zaradi pretečenega časa nobenega zaslišanja organizirati pod pogoji, enakovrednimi tistim iz leta 2002. Po mnenju pritožnice nezakonitosti, ugotovljene s sodbo z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), ni mogoče odpraviti ne zaradi sprememb, do katerih je prišlo sčasoma, ampak zaradi protipravnega sodelovanja te institucije pri storitvi navedene nezakonitosti.

37 Komisija trdi, da so te trditve nove in zato nedopustne. Vsekakor pa naj bi bile neutemeljene.

– *Presoja Sodišča*

38 V skladu z drugim stavkom člena 170(1) Poslovnika Sodišča s pritožbo ni mogoče spreminjati predmeta spora pred Splošnim sodiščem. Tako bi v skladu z ustaljeno sodno prakso stranka, če bi ji bilo dovoljeno, da se pred Sodiščem prvič sklicuje na razloge in trditve, ki jih ni navedla pred Splošnim sodiščem, Sodišču, katerega pristojnost glede pritožb je omejena, lahko predložila spor, ki bi bil razširjen v primerjavi s sporom, o katerem je odločalo Splošno sodišče. V okviru pritožbe je pristojnost Sodišča torej omejena na presojo ugotovitev Splošnega sodišča o razlogih in trditvah, o katerih se je razpravljalo pred njim (sodba z dne 29. februarja 2024, Euranimi/Komisija, C-95/23 P, EU:C:2024:177, točka 53 in navedena sodna praksa).

39 Splošno sodišče je v točki 158 izpodbijane sodbe navedlo, da je očitek pritožnice, da ni mogoče odpraviti postopkovne napake, ki jo je grajalo Sodišče, temeljil na ugotovitvi, da so bile zaradi pretečenega časa spremembe, do katerih je prišlo v identiteti akterjev in strukturi trga, take, da ni bilo mogoče organizirati nobenega zaslišanja pod pogoji, enakimi ali vsaj enakovrednimi tistim iz leta 2002.

40 Tega opisa očitka na prvi stopnji pritožnica v pritožbi ni izpodbijala. Ugotoviti je namreč treba, da iz navedenega opisa ne izhaja, da bi se pritožnica pred Splošnim sodiščem sklicevala na to, da bi postopkovna napaka, ki jo je ugotovilo Sodišče v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), postala neodpravljiva zaradi napak, ki jih je storila Komisija.

41 Pritožnica v dupliki sicer res navaja, da je v točkah 62, 82, 97, 127, 133, 136, 167, 182 in 205 tožbe poudarila, da je povezani učinek napak Komisije in neobičajno dolgega trajanja postopka onemogočil odpravo postopkovne napake, ki jo je ugotovilo Sodišče. Vendar iz nobene od teh točk ne izhaja, da bi pritožnica pred Splošnim sodiščem trdila, da postopkovna napaka, ki jo je ugotovilo Sodišče v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), ni postala neodpravljiva zaradi sprememb, do katerih je prišlo sčasoma, ampak da je to posledica protipravnega sodelovanja Komisije pri nastanku navedene nezakonitosti.

42 Iz tega sledi, da je treba trditve iz tretjega dela prvega pritožbenega razloga, ker so bile prvič navedene pred Sodiščem, zavreči kot nedopustne.

Prvi del

– *Trditve strank*

43 Pritožnica s prvim delom prvega pritožbenega razloga v bistvu trdi, da je Splošno sodišče v točkah od 64 do 78 izpodbijane sodbe napačno razsodilo, da so Komisija in predstavniki organov držav članic, pristojnih za konkurenco, na zaslišanju 23. aprila 2018 in pri sprejetju mnenja Svetovalnega odbora izpolnili zahteve po nepristranskosti.

44 Na prvem mestu, po mnenju pritožnice ti organi niso mogli zavzeti stališč, ki bi se razlikovala od že izoblikovanih stališč iz odločbe iz leta 2009, ki jih je Splošno sodišče potrdilo v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), in sedmih drugih sodbah, izrečenih leta 2014 v zvezi s tožbami, ki so jih zoper odločbo iz leta 2009 vložili drugi njeni naslovniki (v nadaljevanju vse skupaj: sodbe iz leta 2014), od katerih so nekatere postale pravnomočne.

45 Na drugem mestu, presoja Splošnega sodišča, da je bila zahteva po nepristranskosti izpolnjena v zvezi z Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (AGCM) (organ, pristojen za konkurenco in trg, Italija), naj bi bila napačna in naj bi temeljila na očitnem izkrivljanju ali celo preprosti opustitvi presoje dejstev in dokazov.

46 Splošno sodišče naj bi upoštevalo dejstvo, da je AGCM vedel za odločbo iz leta 2009 in sodbo z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035). Vendar naj ne bi upoštevalo tega, da se je ta organ – kot naj bi bilo razvidno iz več dokumentov, predloženih Splošnemu sodišču – oprl na to odločbo in to sodbo, ko je leta 2017 sankcioniral omejevalni sporazum, ki se je nanašal na ista podjetja in isto vrsto ravnanj, kot so se obravnavala v navedeni

odločbi (v nadaljevanju: odločba AGCM iz leta 2017). Pritožnica poudarja, da sta imeli obe osebi, ki sta zastopali AGCM na zaslišanju 23. aprila 2018, odločilno vlogo v postopku sprejetja odločbe AGCM iz leta 2017.

47 Ob upoštevanju teh elementov naj bi bili obe premisi, na kateri se je Splošno sodišče oprlo v točki 75 izpodbijane sodbe, napačni. Po eni strani naj bi bilo dejstvo, da se je omejevalni sporazum iz odločbe AGCM iz leta 2017 razlikoval od tistega iz spornega sklepa, neupoštevno. Po drugi strani naj bi bila prav tako napačna tudi premisa, po kateri naj odločba AGCM iz leta 2017 ne bi mogla vplivati na ta organ, saj jo je italijansko sodišče razglasilo za nično. Ta razglasitev ničnosti naj bi bila namreč sprejeta po zaslišanju 23. aprila 2018, saj naj bi bila posledica sodbe Tribunale amministrativo regionale del Lazio (deželno upravno sodišče za Lacij, Italija) z dne 12. junija 2018. V teh okoliščinah pritožnica meni, da je imel AGCM na tem zaslišanju interes za potrditev očitkov Komisije. Dalje, ko je AGCM 27. junija in 1. julija 2019 izdal mnenje v okviru Svetovalnega odbora, je bila pritožba, ki jo je vložil zoper to sodbo, še v obravnavi.

48 Na tretjem mestu, Komisija naj po sodbah iz leta 2014 ne bi imela nobenega razloga za to, da bi dopustila, da nanjo vpliva morebitno nasprotno mnenje Svetovalnega odbora.

49 Poleg tega pritožnica trdi, da Splošno sodišče ni odločilo o njenih trditvah, ki so se nanašale na kršitev domneve nedolžnosti in so bile navedene v točkah od 123 do 127 tožbe. Splošno sodišče naj bi v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), ugotovilo, da je pritožnica sodelovala pri omejevalnem sporazumu, na katerega se je nanašal sporni sklep, česar naj predstavniki organov držav članic, pristojnih za konkurenco, ne bi mogli ne vedeti niti na zaslišanju 23. aprila 2018 niti med poznejšim sodelovanjem pri dejavnostih Svetovalnega odbora.

50 Komisija trdi, da ta trditev ni dopustna, ker je deloma preveč nenatančna in deloma nova. Vsekakor pa naj bi bila neutemeljena.

– *Presoja Sodišča*

51 Kar zadeva dopustnost drugega dela prvega pritožbenega razloga, je treba po eni strani opozoriti, da iz člena 256(1), drugi pododstavek, PDEU, člena 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije ter člena 168(1)(d) in člena 169(2) Poslovnika izhaja, da je treba v pritožbi jasno navesti izpodbijane točke sodbe, katere razveljavitev se predlaga, in pravne trditve, ki posebej utemeljujejo ta predlog, sicer pritožba oziroma zadevni razlog nista dopustna (sodba z dne 11. januarja 2024, Foz/Svet, C-524/22 P, EU:C:2024:23, točka 26 in navedena sodna praksa).

52 Tako elementi pritožbe, ki ne vsebujejo nobene utemeljitve, katere namen je natančno opredeliti napačno uporabo prava v izpodbijani sodbi, ne izpolnjujejo te zahteve in jih je treba zavreči kot nedopustne (sodba z dne 22. junija 2023, YG/Komisija, C-818/21 P, EU:C:2023:511, točka 105 in navedena sodna praksa).

53 Po drugi strani, pritožnik lahko vloži pritožbo, v kateri se pred Sodiščem sklicuje na razloge in trditve, ki izhajajo iz izpodbijane sodbe same in s katerimi izpodbija njeno pravno utemeljenost (sodba z dne 6. julija 2023, EIB in Komisija/ClientEarth, C-212/21 P in C-223/21 P, EU:C:2023:546, točka 96 in navedena sodna praksa).

54 Čeprav pritožnica v obravnavani zadevi v naslovu prvega pritožbenega razloga ter v zvezi z zaslišanjem 23. aprila 2018 in mnenjem Svetovalnega odbora zatrjuje kršitev člena 266 PDEU in člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), v nasprotju s sodno prakso, navedeno v točki 51 te sodbe, ne pojasnjuje razlogov, iz katerih bi lahko ti določbi podprli očitek v zvezi z nepristranskostjo članov Svetovalnega odbora in Komisije. Iz tega sledi, da je treba ta del zavreči kot nedopusten v delu, v katerem se nanaša na kršitev navedenih določb.

55 Nasprotno, očitek v zvezi s kršitvijo načela domneve nedolžnosti, določenega s členom 48(1) Listine in členom 6(2) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), je naveden dovolj jasno, da je mogoče razumeti, da pritožnica trdi, da Splošno sodišče ni odločilo o delu njene tožbe. Ta očitek je torej dopusten.

56 Poleg tega je pritožnica pred Splošnim sodiščem trdila, da ob upoštevanju odločbe AGCM iz leta 2017 predstavnikov AGCM, ki sta se udeležila zaslišanja 23. april 2018 in sta sodelovala pri dejavnostih Svetovalnega odbora v zvezi s sprejetjem spornega sklepa, ni mogoče obravnavati kot objektivna in nepristranska. Vendar iz točke 75 izpodbijane sodbe izhaja, da je Splošno sodišče to trditev zavrnilo z obrazložitvijo, da je bila odločba AGCM iz leta 2017 pozneje razglašena za nično s sodbo Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (deželno upravno sodišče za Lacij) z dne 12. junija 2018. Torej je v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 53 te sodbe, dopustno, da pritožnica v okviru pritožbe izpodbija to presojo s trditvijo, da je bil upošteven datum te sodbe.

57 Z vsebinskega vidika je treba ugotoviti, da je Splošno sodišče najprej v točkah od 64 do 66 izpodbijane sodbe opozorilo, da sodba z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), ker jo je Sodišče razveljavilo, ni več del pravnega reda Unije. Nato je v točkah 71 in 72 izpodbijane sodbe razsodilo, da „morebitna seznanjenost s predhodno sprejeto rešitvijo, ki je po potrebi potrjena v sodbi Splošnega sodišča, ki jo je nato Sodišče razveljavilo na podlagi pritožbe, neločljivo povezana z obveznostjo, da se ugotovijo posledice razveljavitve“. Po mnenju Splošnega sodišča to, da bi šteli, da bi lahko seznanjenost s takim položajem „sama po sebi ovirala nadaljevanje postopka“, ne bi bilo združljivo s členom 266 PDEU, ki v primeru razglasitve ničnosti na podlagi člena 263 PDEU institucijam, organom, uradom ali agencijam Unije nalaga, da sprejmejo ukrepe, potrebne za izvršitev sodb, izdanih v zvezi z njimi, vendar jih ne odvezuje naloge zagotavljanja uporabe prava Unije na področjih, za katera so pristojni. Nazadnje, Splošno sodišče je v točki 73 te sodbe menilo, da bi bilo v takih okoliščinah nadaljevanje postopka prepovedano le, če bi lahko pritožnica s konkretnimi indici dokazala, da je bilo „resnično negativno poseženo“ v nepristranskost predstavnikov organov držav članic, pristojnih za konkurenco, in Komisije.

58 Pri tej presoji pravo ni bilo napačno uporabljeno.

59 V zvezi s tem je treba opozoriti, da pravica do dobrega upravljanja iz člena 41 Listine določa, da ima vsakdo med drugim pravico, da institucije Evropske unije njegove zadeve obravnavajo nepristransko. Ta zahteva po nepristranskosti zajema subjektivno nepristranskost v smislu, da noben član zadevne institucije, ki vodi postopek v zadevi, ne sme biti pristranski in ne sme imeti osebnih predsodkov, ter objektivno pristranskost v smislu, da mora institucija zagotoviti ustrezna jamstva, da se v zvezi s tem izključi vsak upravičen dvom (sodba z dne 1. februarja 2024, Scania in drugi/Komisija, C-251/22 P, EU:C:2024:103, točka 70 in navedena sodna praksa).

60 V obravnavani zadevi se trditve pritožnice – razen v primeru AGCM – nanašajo le na objektivno nepristranskost predstavnikov organov držav članic, pristojnih za konkurenco, in Komisije.

61 Vendar tudi ob predpostavki, da se zahteva po nepristranskosti, kakršna izhaja iz člena 41 Listine, uporablja tudi v zvezi s predstavniki organov držav članic, pristojnih za konkurenco, kadar sodelujejo pri zaslišanju in kadar prispevajo k mnenju, ki ga pozneje izda Svetovalni odbor o osnutku sklepa Komisije s področja konkurence, zgolj dejstvo, da so bili navedeni predstavniki seznanjeni s predhodnim sklepom Komisije, ki ga je s sodbo potrdilo Splošno sodišče in nato Sodišče razglasilo za ničnega, samo po sebi in brez kakršnega koli drugega objektivnega elementa ne more zadostovati za vzbuditev upravičenega dvoma, kar zadeva obstoj morebitnih predsodkov pri navedenih predstavnikih. Kadar se člani Svetovalnega odbora udeležijo zaslišanja in prispevajo k pripravi mnenja tega odbora o osnutku sklepa Komisije na področju konkurence, jim namreč ni treba upoštevati takega predhodnega sklepa. Zgolj seznanjenost s takim sklepom torej kot taka ne more vzbuditi upravičenega dvoma glede obstoja morebitnega predsodka pri članih navedenega odbora.

62 To še toliko bolj velja za Komisijo. Posledica sprejetja trditev pritožnice bi bila namreč prepoved tej instituciji, da nadaljuje postopek po tem, ko je Splošno sodišče ali Sodišče razglasilo ničnost sklepa, pa čeprav samo v položaju, kakršen je ta iz obravnavane zadeve, in to celo ob neobstoju konkretnih indicev, ki bi lahko vzbudili upravičen dvom glede njene nepristranskosti. Kot je upravičeno ugotovilo Splošno sodišče, taka prepoved ne bi bila združljiva s členom 266 PDEU, ki institucijam, organom, uradom ali agencijam Unije, ki so ta akt sprejeli, nalaga, da sprejmejo ukrepe, potrebne za izvršitev sodb, izdanih v zvezi z njimi, ne da bi bila pri tem izključena možnost sprejetja novega akta brez napak, ki so jih ugotovila sodišča Unije. Poleg tega bi s tako rešitvijo Komisiji preprečili izpolnjevanje naloge zagotavljanja uporabe konkurenčnega prava Unije na področjih v njeni pristojnosti.

63 Kar zadeva domnevno pristranskost AGCM, pritožnica trdi, da se je ta organ ob sprejetju odločbe iz leta 2017 oprl na odločbo iz leta 2009 in na sodbe iz leta 2014.

64 Vendar iz dokazov, na katere se v zvezi s tem sklicuje pritožnica, izhaja, da odločba iz leta 2009 in sodbe iz leta 2014, ki so v odločbi AGCM iz leta 2017 sicer res omenjene, niso ena od podlag te odločbe. Poleg tega trditve pritožnice v zvezi z neobjektivnostjo ali pristranskostjo AGCM niso bile jasno navedene v njeni tožbi. V teh okoliščinah Splošno sodišče ni niti izkrivilo dejstev in dokazov niti ni opustilo odločanja o trditvah pritožnice.

65 Kar zadeva očitek, da naj Splošno sodišče ne bi odločalo o trditvah, ki se nanašajo na kršitev načela domneve nedolžnosti, je treba ugotoviti, da je pritožnica na prvi stopnji trdila, da predstavniki organov držav članic, pristojnih za konkurenco, ker je Splošno sodišče v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), že ugotovilo njeno udeležbo pri omejevalnem sporazumu, na zaslišanju 23. aprila 2018 in med poznejšimi dejavnostmi Svetovalnega odbora niso bili zmožni domnevati njene nedolžnosti. Ta očitek se torej prepleta s splošnejšimi trditvami pritožnice, da so bili ti organi pristranski. Ker pa je Splošno sodišče navedene trditve v celoti zavrnilo, se mu ni bilo treba posebej izreči še o navedenem očitku. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da ni pritožnica navedla nobene trditve, s katero bi posebej dopolnila svoj očitek v zvezi s spoštovanjem domneve nedolžnosti.

66 Iz tega sledi, da je treba prvi del prvega pritožbenega razloga zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Drugi del

– *Trditve strank*

67 Pritožnica z drugim delom prvega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče s tem, da je v točkah od 79 do 157 izpodbijane sodbe zavrnilo njeno trditev, da je bilo zaslišanje 23. aprila 2018 nepopolno, ker Komisija ni povabila družb Riva, Leali, IRO in Lucchini, združenja Federacciai ter družbe Ansfer, napačno uporabilo pravo. Natančneje, Splošno sodišče naj bi napačno odgovorilo na vprašanje, ali je Komisija v zvezi s tem zaslišanjem kakor koli drugače razen s kršitvijo enega od pravil, ki jih mora upoštevati, ovirala pravico pritožnice do obrambe.

68 Na prvem mestu, pritožnica v zvezi z družbo Riva trdi, da se je moralo to podjetje, na katero je bil naslovljen sporni sklep, odpovedati udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018. Zaradi časa, ki je pretekel od nastanka zadevnih dejstev, naj ne bi bil namreč nobeden od zaposlenih v družbi Riva zmožen navajati koristnih elementov v zvezi z očitki Komisije. Pritožnica poudarja, da ni neudeležba družbe Riva na zaslišanju 23. aprila 2018 tista, zaradi katere je bilo poseženo v njeno pravico do obrambe, ampak je to neobičajno dolgotrajen postopek. Posledično naj bilo zaradi navedenega predolgega trajanja Svetovalnemu odboru preprečeno zaslišanje družbe Riva ter izoblikovanje popolne slike konteksta in razlogov, navedenih v obrambo, v zvezi z omejevalnim sporazumom, ki ga je Komisija nameravala sankcionirati.

69 Na drugem mestu, kar zadeva položaj podjetij in združenj, ki bi morala biti po mnenju pritožnice povabljena na zaslišanje 23. aprila 2018 kot zainteresirane tretje osebe v skladu s členom 27(3), drugi stavek, Uredbe št. 1/2003 in členom 13(1) in (2) Uredbe št. 773/2004, pritožnica po eni strani trdi, da je Splošno sodišče v točki 102 izpodbijane sodbe njene trditve v zvezi s posegom v njeno pravico do obrambe zaradi neudeležbe skupin Leali in IRO ter združenja Federacciai zavrnilo na podlagi preudarkov, ki jih ni mogoče upoštevati.

70 Po drugi strani pritožnica trdi, da je Splošno sodišče napačno menilo, da je Komisija veljavno ugotovila, da družba Lucchini in združenje Ansfer nista zainteresirani tretji osebi.

71 Presoja Splošnega sodišča v zvezi z družbo Lucchini naj bi bila samovoljna, toga in formalistična. Ne bi naj namreč omogočala razumevanja, zakaj prošnje družbe Lucchini, da se ji dovoli udeležba na zaslišanju 23. aprila 2018 kot stranki v postopku, ni bilo mogoče razlagati v smislu, da je želelo biti to podjetje povabljeno kot zainteresirana tretja oseba.

72 Kar zadeva status zainteresirane tretje osebe, ki naj bi ga imelo združenje Ansfer, pritožnica trdi, da je Splošno sodišče odločilo protislovno in izkrivljeno ter da je samovoljno presodilo dejstva. V zvezi s tem navaja tri očitke.

73 Prvič, obrazložitev, navedena v točkah od 126 do 128 izpodbijane sodbe, naj bi bila protislovna. Splošno sodišče je namreč – potem ko je ugotovilo, da bi lahko subjekt, ki mu je bil v predhodni fazi postopka priznan status zainteresirane tretje osebe, tega upravičeno obdržal v celotnem postopku – preučilo, ali lahko v obravnavani zadevi združenje Ansfer obdrži ta status.

74 Drugič, Splošno sodišče naj bi s tem, da je v točki 129 izpodbijane sodbe menilo, da se „interes, ki ga je izkazalo združenje Ansfer za sodelovanje v postopku, ni ohranil ves čas postopka“, izkrivilo točko 110 obrazložitve spornega sklepa, v kateri je Komisija združenju Ansfer priznala status zainteresirane tretje osebe. Poleg tega naj bi Splošno sodišče v točki 124 svoje sodbe obseg očitka na prvi stopnji omejilo na postopkovni položaj združenja Ansfer v letu 2002.

75 Splošno sodišče naj bi kršilo tudi člen 13(1) in (2) Uredbe št. 773/2004, v skladu s katerim mora Komisija zainteresirane tretje osebe obvestiti o naravi in vsebini postopka ter jih povabiti, da predstavijo svoje dokazne razloge na ustnem zaslišanju strank, na katere so bile naslovljene ugotovitve o možnih kršitvah, če to zahtevajo v svojih pisnih pripombah. Vendar naj ne bi bilo sporno, da Komisija združenja Ansfer ni obvestila o nadaljevanju upravnega postopka decembra 2017 niti ga ni povabila k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018.

76 Poleg tega naj bi Splošno sodišče kršilo člen 5(1) in (2) ter člen 6(2) Sklepa 2011/695/EU predsednika Evropske komisije z dne 13. oktobra 2011 o funkciji in mandatu pooblaščenca za zaslišanje v nekaterih postopkih o konkurenci (UL 2011, L 275, str. 29).

77 Tretjič, tudi če bi lahko Splošno sodišče upravičeno menilo, da je treba presoditi, ali je združenje Ansfer lahko obdržalo status zainteresirane tretje osebe, naj ne bi bilo razlogovanje iz točk od 132 do 135 izpodbijane sodbe, na podlagi katerega je Splošno sodišče ugotovilo, da to ne drži, in ki je temeljilo zlasti na nekaj specifičnih dejstvih, niti logično niti odločilno.

78 Najprej, po navedbah pritožnice se namreč združenje Ansfer ni udeležilo zaslišanja 30. septembra 2002, ker se to ni nanašalo na vsebino zadeve, ampak zgolj na vprašanje pravnih posledic izteka Pogodbe ESPJ. Dejstvo, da to združenje na zaslišanju 13. junija 2002 ni prevzelo besede, naj ne bi bilo upoštevno, saj udeležencem ni naložena taka obveznost. Dalje, dejstvo, da so bile pisne pripombe združenja Ansfer vložene v spis in nato povzete v osnutku spornega sklepa, naj ne bi bilo nikakor odločilno, saj sicer strank ne bi bilo treba povabiti na novo zaslišanje. Nazadnje, presoja iz točke 133 izpodbijane sodbe, v skladu s katero naj bi se bilo treba v interesu dobrega upravljanja „izogniti prevelikemu številu udeležencev“, naj ne bi bila razumljiva, saj se je zaslišanja 23. aprila 2018 udeležilo malo subjektov.

79 Vsekakor naj bi zgornji preudarki jasno razgalili samovoljo pri presoji Komisije, kakršno je potrdilo Splošno sodišče.

80 Na tretjem mestu, kar zadeva položaj preostalih tretjih oseb, na katere se nanašata člen 27(3), prvi stavek, Uredbe št. 1/2003 ter člen 13(3) Uredbe št. 773/2004, to je oseb, ki niso naslovnice obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in zainteresirane tretje osebe, kot so skupini Leali in IRO ter združenje Federacciai, pritožnica trdi, da je Splošno sodišče kršilo ti določbi.

81 Enako naj bi veljalo za družbo Lucchini. Nekateri naslovniki odločb iz let 2002 in 2009 so namreč medtem prenehali obratovati zaradi stečaja, drugi pa so bili izključeni iz postopka sprejetja spornega sklepa, ker niso izpodbijali odločbe iz leta 2002 ali sodb iz leta 2014. V teh okoliščinah naj bi morala Komisija ugoditi prošnji družbe Lucchini za sodelovanje na zaslišanju 23. aprila 2018. Komisija naj bi z zavrnitvijo kršila pravico podjetij, na katera se je nanašala preiskava, do obrambe, saj so bila prikrajšana za možnost, da bi v svojo korist uporabila pričanje družbe Lucchini. Poleg tega naj bilo zaradi neudeležbe tega podjetja poseženo v prerogative članov Svetovalnega odbora, ki predstavljajo organe držav članic, pristojne za konkurenco. Komisija naj bi tako glede družbe Lucchini samovoljno izvajala svojo diskrecijsko pravico, česar naj Splošno sodišče ne bi ugotovilo.

82 Pritožnica iz podobnih razlogov trdi, da bi morala Komisija k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018 kot eno od preostalih tretjih oseb povabiti združenje Ansfer, pri čemer naj bi tudi v zvezi s tem združenjem samovoljno izvajala svojo diskrecijsko pravico.

83 Komisija trdi, da so trditve pritožnice z več vidikov nedopustne. Prvič, namen teh trditev naj bi bil v bistvu doseči, da bi Sodišče ponovno presodilo dejstva in dokaze, predložene na prvi stopnji. Drugič, temeljile naj ne bi na nobenem posebnem očitku, ampak naj bi bile omejene na izražanje dvomov. Tretjič, bile naj bi presplošne in naj se ne bi posebej nanašale na nobeno napako pri uporabi prava. Četrtič, očitki, ki se nanašajo na domnevno samovoljno izvajanje diskrecijske pravice s strani Komisije, naj bi bili novi. Vsekakor naj bi bile trditve pritožnice neutemeljene.

– *Presoja Sodišča*

84 Uvodoma je treba ugotoviti, da pritožnica poudarja, da – ne glede na to, ali so se imela zadevna podjetja in združenja pravico udeležiti zaslišanja, preden je bil lahko sprejet sporni sklep – izpeljava zaslišanja 23. aprila 2018 ob udeležbi organov držav članic, pristojnih za konkurenco, tem organom ni omogočila izoblikovanja popolne slike konteksta in razlogov, navedenih v obrambo, v zvezi z omejevalnim sporazumom, ki ga je Komisija nameravala sankcionirati, s čimer naj bi bilo poseženo v pravico pritožnice do obrambe. Vendar je iz njenih trditev kljub vsemu tudi razvidno, da hkrati trdi, da je Komisija, ker k udeležbi na tem zaslišanju ni povabila nekaterih podjetij ali združenj, kršila postopkovna pravila v zvezi z zaslišanji.

85 Kar na prvem mestu zadeva položaj družbe Riva, pritožnica ne izpodbija ugotovitve Splošnega sodišča iz točke 93 izpodbijane sodbe, da to podjetje ni zaprosilo za sodelovanje na zaslišanju 23. aprila 2018. Pritožnica v nasprotju z zahtevami, ki izhajajo iz sodne prakse, navedene v točki 52 te sodbe, ni navedla nobene utemeljitve, katere namen bi bil natančno opredeliti napačno uporabo prava v izpodbijani sodbi. Drugi del prvega pritožbenega razloga je treba torej zavreči kot nedopusten v delu, v katerem se nanaša na položaj družbe Riva.

86 Kar na drugem mestu zadeva položaj podjetij in združenj, ki bi jih bilo mogoče obravnavati kot zainteresirane tretje osebe, je treba ugotoviti, prvič, da pritožnica sicer izpodbija upoštevnost razloga, navedenega v točki 102 izpodbijane sodbe – to je, da Komisija ni kršila pravice pritožnice do obrambe, ker k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018 ni kot zainteresiranih tretjih oseb povabila skupin Leali in IRO ter združenja Federacciai – vendar v zvezi s tem ne navaja nobene napake pri uporabi prava.

87 Drugič, kar zadeva družbo Lucchini, je Splošno sodišče v točki 103 izpodbijane sodbe ugotovilo, da je to podjetje po nadaljevanju postopka 15. decembra 2017 Komisijo zaprosilo za udeležbo na zaslišanju 23. aprila 2018 ne kot zainteresirana tretja oseba, ampak kot stranka v postopku, torej s statusom, ki se med drugim ujema s statusom pritožnice. Splošno sodišče je po eni strani menilo, da Komisija ni storila napake, ker je prošnjo družbe Lucchini zavrnila, in da po drugi strani ta družba pozneje ni zatrjevala, da bi bila lahko na zaslišanje povabljena kot zainteresirana tretja oseba. Splošno sodišče je v točki 104 te sodbe iz navedenih ugotovitev izpeljalo, da Komisija, ker družbe Lucchini ni povabila k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018, ni kršila postopkovnega pravila, ki bi lahko vplivalo na uresničevanje pravice pritožnice do obrambe.

88 V zvezi s tem pritožnica ne navaja natančnih pravnih trditev, na podlagi katerih bi grajala te vidike izpodbijane sodbe, ampak Sodišču zgolj predlaga, naj ponovno preuči trditve, ki jih je predstavila že Splošnemu sodišču, in naj opravi novo presojo dejstev, ne da bi se sklicevala na izkrivljanje.

89 Vendar je v skladu s členom 256(1) PDEU in členom 58, prvi odstavek, Statuta Sodišča pritožba omejena na pravna vprašanja. Splošno sodišče je edino pristojno za ugotavljanje in presojo upoštevnih dejstev ter za presojo dokazov. Presoja teh dejstev in dokazov, razen v primeru

njihovega izkrivljanja, torej ni pravno vprašanje, ki bi bilo predmet nadzora Sodišča v okviru pritožbe (sodba z dne 29. februarja 2024, Euranimi/Komisija, C-95/23 P, EU:C:2024:177, točka 84 in navedena sodna praksa).

90 Poleg tega je pritožnica trditve, v skladu s katerimi bi bilo treba prošnjo družbe Lucchini, da se zaslišanja 23. aprila 2018 udeleži kot stranka v postopku, razlagati tako, da se je podredno nanašala tudi na udeležbo na tem zaslišanju kot zainteresirana tretja oseba, prvič navedla v okviru te pritožbe.

91 Torej je treba ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točkah 38 in 89 te sodbe, trditve pritožnice v zvezi s tem, da bi bilo treba družbo Lucchini na zaslišanje 23. aprila 2018 povabiti kot zainteresirano tretjo osebo, zavreči kot nedopustno.

92 Tretjič, kar zadeva združenje Ansfer, je treba opozoriti, da je Splošno sodišče v točki 130 izpodbijane sodbe navedlo nekaj dejstev, ki jih pritožnica ne izpodbija, in sicer zlasti to, da je to združenje leta 2002, potem ko je izvedelo za začetek postopka, ki ga je vodila Komisija, zaprosilo, naj se mu kot zainteresirani tretji osebi dovoli udeležba na zaslišanju 13. junija 2002; da je Komisija tej prošnji ugodila; da se je združenje Ansfer navedenega zaslišanja udeležilo, ne da bi njegov predstavnik na njem prevzel besedo, je pa predložilo pisne pripombe, ter da je bilo na tej podlagi navedeno združenje povabljeno k udeležbi na zaslišanju 30. septembra 2002 v zvezi s posledicami izteka Pogodbe ESPJ, vendar na to vabilo ni odgovorilo niti se navedenega zaslišanja ni udeležilo.

93 Na podlagi teh dejstev je Splošno sodišče v točki 135 izpodbijane sodbe razsodilo, da je Komisija lahko ugotovila, da se je združenje Ansfer odpovedalo sodelovanju v postopku ali da vsaj ni želelo dodatno pojasniti svojih trditev na zaslišanju 23. aprila 2018.

94 Nobenega od treh očitkov, ki jih je pritožnica navedla zoper to presojo in kot so povzeti v točkah od 73 do 79 te sodbe, ni mogoče sprejeti.

95 V nasprotju s trditvami iz prvega očitka pritožnice v razlogovanju Splošnega sodišča, navedenem v točkah od 126 do 128 izpodbijane sodbe, ni mogoče ugotoviti nobenega protislovja. Splošno sodišče je namreč, potem ko je v točkah 126 in 127 svoje sodbe potrdilo načelo, po katerem subjekt, ki mu je bil priznan status zainteresirane tretje osebe, ta status obdrži v celotnem postopku, tudi če je bil ta prekinjen s sodnimi postopki, v katerih so bile izrečene sodbe o razglasitvi ničnosti, v točki 128 navedene sodbe poudarilo, da je treba opredeliti, ali je glede na dejstva iz obravnavane zadeve v primeru združenja Ansfer drugače.

96 Kar zadeva drugi očitek pritožnice, sicer drži, da ugotovitev iz točke 129 izpodbijane sodbe, povzeta v točki 74 te sodbe, to je, da naj bi pritožnica priznala, da združenje Ansfer ni ohranilo interesa za sodelovanje v postopku v celotnem njegovem trajanju, ne odraža točne vsebine trditev pritožnice na prvi stopnji. Ta je namreč trdila, da je združenje Ansfer ta status ohranilo in bi ga bilo torej treba povabiti k udeležbi na zaslišanju 23. aprila 2018.

97 Vendar je iz konteksta, v katerega se umešča ta ugotovitev, razvidno, da Splošno sodišče ni izkrivilo bistvene vsebine trditev pritožnice. V točkah 123 in 125 izpodbijane sodbe je namreč spomnilo, da je pritožnica trdila, da je združenje Ansfer pridobilo status zainteresirane tretje osebe in da ga med postopkom ni izgubilo.

98 V točki 129 izpodbijane sodbe je mogoče vrinjeni stavek „ne da bi [pritožnica] to izpodbijala“ razumeti, kot da se nanaša na dejstva, našteta v točki 130 navedene sodbe in povzeta v točki 92 te sodbe. Pritožnica pa teh dejstev dejansko ni izpodbijala. Napaka, ki jo zatrjuje, torej temelji na napačni razlagi izpodbijane sodbe in ne more povzročiti razveljavitve njenega izreka.

99 Pritožnica poleg tega trdi, da je Splošno sodišče v točki 129 izpodbijane sodbe izkrivilo točko 110 obrazložitve spornega sklepa. Vendar ta trditev temelji na napačnem razumevanju te točke obrazložitve. V navedeni točki obrazložitve je namreč zgolj ugotovljeno, da je pooblaščenec za zaslišanje v nekem trenutku menil, da je bilo združenje Ansfer zainteresirana tretja oseba, vendar ne vsebuje opredelitve o vprašanju, ali je to združenje po nadaljevanju postopka navedeni status ohranilo zlasti za namene zaslišanja 23. aprila 2018.

100 Poleg tega pritožnica trdi, da je Splošno sodišče v točki 124 izpodbijane sodbe izkrivilo njene trditve na prvi stopnji, ker naj bi njihov obseg omejilo zgolj na postopkovni položaj, kakršen je obstajal leta 2002. Vendar je Splošno sodišče v točki 125 te sodbe pojasnilo, da je pritožnica trdila, da bi morala Komisija, ker je bil združenju Ansfer priznan status zainteresirane tretje osebe, to združenje povabiti na zaslišanje 23. aprila 2018. Trditev pritožnice torej temelji na napačnem razumevanju izpodbijane sodbe.

101 V tem okviru trditev pritožnice ni mogoče razumeti, kot da ta z njimi izpodbija tudi razloge, iz katerih je Splošno sodišče menilo, da Komisija združenja Ansfer lahko ni obvestila o nadaljevanju upravnega postopka decembra 2017. Ti razlogi, navedeni v točkah od 108 do 122 izpodbijane sodbe, se namreč v pritožbi ne izpodbijajo, saj pritožnica zgolj trdi, da jih ni mogoče upoštevati.

102 Ugotoviti je treba tudi, da je pritožnica le trdila, da je Splošno sodišče kršilo določbe člena 5(1) in (2) ter člena 6(2) Sklepa 2011/695 o pooblaščencu za zaslišanje, vendar ne da bi natančno navedla točke izpodbijane sodbe, katerih razveljavitev se predlaga, in pravne trditve, ki posebej utemeljujejo ta predlog, kar je v nasprotju z določbami, navedenimi v točki 51 te sodbe.

103 V nasprotju s trditvijo pritožnice presoja Splošnega sodišča iz točke 133 izpodbijane sodbe, to je, da je bilo v interesu dobrega upravljanja izogniti se prevelikemu številu udeležencev, ni nesmiselna. Iz točke 134 navedene sodbe je namreč razvidno, da je Splošno sodišče ob upoštevanju te presoje ugotovilo, da je bilo združenje Ansfer povabljeno k udeležbi na zaslišanjih leta 2002 kot zainteresirana tretja oseba. Nasprotno, iz izpodbijane sodbe ni razvidno, da bi se Splošno sodišče na to presojo oprlo pri razsodbi, da Komisija ni storila napake, ker je menila, da je združenje Ansfer ta status pozneje izgubilo.

104 Kar zadeva tretji očitek, ni Splošno sodišče nikakor napačno uporabilo prava, ker je menilo, da lahko subjekt, ki mu je bil priznan status zainteresirane tretje osebe, nato ta status izgubi, zlasti zaradi svojega ravnanja.

105 Pritožnica pod pretvezo sklicevanja na napačno uporabo prava Sodišču dejansko predlaga ponovno presojo dejstev, navedenih v točki 92 te sodbe, ne da bi zatrjevala njihovo izkrivljanje. V skladu z določbami, navedenimi v točki 89 te sodbe, je treba torej ta tretji očitek zavreči kot nedopusten.

106 Poleg tega pritožnica z izpodbijanjem samovolje pri presoji položaja združenja Ansfer, ki jo je opravila Komisija, v okviru te pritožbe navaja novo pravno trditev, ki jo je treba zato v skladu s pravili v zvezi s pritožbenim postopkom, na katera je bilo opozorjeno v točki 38 te sodbe, zavreči kot nedopustno.

107 Kar na tretjem mestu zadeva preostale tretje osebe, pritožnica trdi, da je Splošno sodišče, ker je potrdilo odločitev Komisije, da kot takih na zaslišanje 23. aprila 2018 ne povabi skupin Leali in IRO, družbe Lucchini ter združenj Federacciai in Ansfer, napačno uporabilo člen 27(3), prvi stavek, Uredbe št. 1/2003 in člen 13(3) Uredbe št. 773/2004.

108 Kot je razvidno iz besedila teh določb, ti določata možnost, in ne obveznost za Komisijo, da po eni strani zasliši še druge fizične ali pravne osebe poleg oseb, na katere se nanaša postopek, in zainteresiranih tretjih oseb ter da jih po drugi strani povabi, da pisno izrazijo svoje mnenje in da se udeležijo ustnega zaslišanja strank, na katere so bile naslovljene ugotovitve o možnih kršitvah. Kot je ugotovilo Splošno sodišče v točki 149 izpodbijane sodbe, iz tega sledi, da ima Komisija diskrecijsko pravico, da odloči, ali je lahko sodelovanje teh tretjih oseb koristno. Torej bi bilo mogoče kršitev teh določb ugotoviti le, če bi bilo dokazano, da je Komisija očitno prekoračila meje svoje diskrecijske pravice.

109 Pritožnica pa ne trdi, da je bilo tako pri skupinah Leali in IRO ter združenju Federacciai.

110 Pritožnica sicer res trdi, da je Komisija svojo diskrecijsko pravico v zvezi z družbo Lucchini in združenjem Ansfer izvajala samovoljno. Ker pa je te trditve prvič navedla v okviru te pritožbe, jih je treba v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 38 te sodbe, obravnavati kot nedopustne.

111 Pritožnica še trdi, da je Splošno sodišče, ker ni preučilo, ali je Komisija kakor koli drugače razen s kršitvijo enega od pravil, ki jih mora upoštevati, ovirala njeno pravico do obrambe, napačno uporabila pravo. Ugotoviti je treba, da je Splošno sodišče v točki 156 izpodbijane sodbe razsodilo, da pritožnica „ni dokazala, da bi bila ovirana pri uresničevanju svoje pravice do obrambe neodvisno od kršitve enega od pravil, ker se katero od podjetij ali združenj ni udeležilo zaslišanja [23. aprila 2018]“.

112 Take ovire pri uresničevanju pravice do obrambe ni pritožnica dokazala niti v pritožbi.

113 Drži sicer, da bi bila lahko navzočnost skupin Leali in IRO, družbe Lucchini ter združenj Federacciai in Ansfer na tem zaslišanju koristna, saj bi lahko Svetovalni odbor tako dobil popolnejšo sliko konteksta in razlogov, navedenih v obrambo, v zvezi z omejevalnim sporazumom. Vendar ta hipotetična ugotovitev ne zadostuje za dokaz obstoja kršitve pravice pritožnice do obrambe.

114 Iz tega sledi, da je treba drugi del prvega pritožbenega razloga zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Četrti del

– *Trditve strank*

115 Pritožnica s četrtim delom prvega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je v točkah od 163 do 195 izpodbijane sodbe razsodilo, da sta po eni strani člana Svetovalnega odbora, ki se nista udeležila zaslišanja 23. aprila 2018, tudi brez posnetka zaslišanja imela na voljo elemente, potrebne za odločanje ob polnem poznavanju dejstev, ter da po drugi strani zaradi dejstva, da se zaslišanja ni udeležil organ, pristojen za konkurenco, ki je deloval kot poročevalec, mnenje tega odbora ni bilo napačno.

116 Splošno sodišče je v točki 185 izpodbijane sodbe opozorilo, da je treba v skladu s sodno prakso šteti, da Svetovalni odbor, kadar mu niso bili predloženi pomembni novi elementi presoje, ne more izdati mnenja ob polnem poznavanju dejstev. Po mnenju pritožnice je bilo v obravnavani zadevi tako. Pritožnica trdi, da so bile njene ustne pripombe z zaslišanja 23. aprila 2018 le delno povzete v dokumentih, posredovanih Svetovalnemu odboru. Tako naj bi se na tem zaslišanju obravnavalo zlasti vprašanje aktualnega položaja jeklarskega sektorja.

117 Ker Splošno sodišče ni primerjalo vsebine prilog A.7 in E.1, predloženih v okviru postopka na prvi stopnji, naj ne bi preučilo dokazov ali naj bi vsaj izkrivilo nekatere listine v spisu. V teh okoliščinah pritožnica meni, da Svetovalni odbor, ker ni imel na voljo posnetka zaslišanja, ni imel dostopa do pomembnih novih elementov presoje.

118 Kar zadeva očitek v zvezi s tem, da se zaslišanja ni udeležil organ, pristojen za konkurenco, ki je deloval kot poročevalec, je pritožnica seznanjena s sodbo, na podlagi katere je Splošno sodišče v točki 194 izpodbijane sodbe razsodilo, da ta organ na zaslišanju ni zahtevan, vendar Sodišče poziva k „razjasnitvi“ tega vidika. V zvezi s tem ugotavlja, da so v zadevi, v kateri je bila izrečena navedena sodba, organi držav članic, pristojni za konkurenco, prejeli kopijo zapisnika zaslišanja, kar za obravnavano zadevo ne velja. Poleg tega bi bilo glede na velik pomen, ki ga ima v Svetovalnem odboru organ, pristojen za konkurenco, ki deluje kot poročevalec, nelogično, če bi šteli, da lahko ta organ potrdi pravilnost zaslišanja, ki se ga ni udeležil.

119 Komisija trdi, da trditve pritožnice niso dopustne in da vsekakor niso utemeljene.

– *Presoja Sodišča*

120 Na prvem mestu, pritožnica v bistvu trdi, da je na zaslišanju 23. aprila 2018 ustno predstavila pomembne nove elemente. Ker se tega zaslišanja dva člana Svetovalnega odbora nista udeležila in ker nista imela na voljo posnetka, naj navedeni odbor mnenja ne bi izdal ob polnem poznavanju dejstev.

121 Navesti je treba, da je Splošno sodišče v točki 186 izpodbijane sodbe ugotovilo, da pritožnica v obravnavani zadevi ni trdila, da bi nepredložitev posnetka tega zaslišanja lahko Svetovalni odbor zapeljala v zmoto glede bistvenih vidikov, ter da ni predložila ničesar, kar bi kazalo na obstoj morebitnega razhajanja med njenimi pisnimi odgovori na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, kakršne je predložila temu odboru, in njenimi ustnimi pripombami na navedenem zaslišanju.

122 Pritožnica v pritožbi ni izpodbijala te točke izpodbijane sodbe. Iz tega sledi, da so bile trditve v zvezi z domnevnim razhajanjem med ustno predstavitvijo na zaslišanju 23. aprila 2018 in vsebino dokumentov, ki jih je imel na voljo Svetovalni odbor, prvič navedene pred Sodiščem, zato v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 38 te sodbe, niso dopustne.

123 Pritožnica sicer res izpodbija razlog iz točke 187 izpodbijane sodbe, v skladu s katerim preučitev spisa ni razkrila nobenega indica, ki bi vzbudil dvom o tem, da je imel Svetovalni odbor na sestanku dejansko na voljo elemente, potrebne za svoja posvetovanja. Vendar pod krinko sklicevanja na izkrivljanje dokazov in listin v spisu pritožnica dejansko zgolj na splošno napotuje na dva dokumenta v spisu in našteva nekatera domnevno nova vprašanja, ki naj bi jih načela na zaslišanju 23. aprila 2018, ne da bi navedla kakršno koli pojasnilo, s katerim bi bilo mogoče podkrepiti obstoj takega izkrivljanja. Natančneje, pritožnica trdi, da je na tem zaslišanju načela vprašanje aktualnega položaja v jeklarskem sektorju, tudi ob upoštevanju obvestila o uvedbi

preiskave zaradi sprejetja zaščitnih ukrepov v zvezi z uvozom jeklarskih proizvodov, objavljenega marca 2018. Vendar ta trditev ne zadostuje kot dokaz, da so njene ustne izjave na navedenem zaslišanju vsebovale pomembne nove elemente presoje v primerjavi z vsebino dokumentov, predloženih Svetovalnemu odboru.

124 Na drugem mestu, pritožnica Sodišču zgolj predlaga, naj zagotovi „razjasnitev“, ne da bi navedla pravne trditve, ki posebej utemeljujejo njen predlog za razglasitev ničnosti izpodbijane sodbe, kar je v nasprotju z obveznostjo, ki ji je naložena v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 51 te sodbe.

125 Prav tako pritožnica trdi, da ne bi bilo logično šteti, da lahko organ, pristojen za konkurenco, ki deluje kot poročevalec, potrdi pravilnost zaslišanja, ki se ga ni udeležil, ne da bi navedla kakršno koli pravno trditev, s katero bi posebej izpodbijala razloge, navedene v točkah 192 in 193 izpodbijane sodbe.

126 Iz tega sledi, da je treba četrti del prvega pritožbenega razloga in zato ta pritožbeni razlog v celoti zavreči kot delno nedopustna in zavrniti kot delno neutemeljena.

Peti pritožbeni razlog

Trditve strank

127 Pritožnica s petim pritožbenim razlogom trdi, da razlogi, navedeni v točkah od 349 do 367 izpodbijane sodbe, iz katerih je Splošno sodišče zavrnilo ugovor nezakonitosti v zvezi s členom 25 Uredbe št. 1/2003, vsebujejo napake pri uporabi prava.

128 Prvič, pritožnica opozarja, da v skladu s to določbo v primeru, da se zastaralni rok pretrga, ta izteče najpozneje v desetih letih. Vendar naj bi v obravnavani zadevi – zaradi pretrganja zastaralnega roka med sodnimi postopki – postopek ostal odprt več kot 20 let po prenehanju kršitvenega ravnanja, torej več kot „dvakratnik dvakratnika“ običajnega zastaralnega roka. Ta okoliščina naj bi dokazovala, da zakonodajalec Unije ni pravično uskladil zahteve po pravni varnosti z zahtevo po spoštovanju prava.

129 Drugič, razlogovanje Splošnega sodišča naj bi učinkovalo tako, da bi bila pritožnica prisiljena sprejeti, bodisi da ji bo naložena nezakonita sankcija bodisi da bo v zvezi z njo potekal časovno neomejen pregon. Vendar naj Komisiji ne bi smelo biti omogočeno, da ima koristi od svojih napak z zagotovitvijo podaljšanja roka, ki ji je odrejen za izrek sankcij. Poleg tega naj se pravica do sodnega varstva ne bi smela obrniti proti pravnemu subjektu, tako da v njegovo škodo povzroči dejansko nezastarljivost pristojnosti Komisije za sankcioniranje.

130 Tretjič, pritožnica navaja, da lahko zadevna podjetja v primeru kršitve razumnega roka predlagajo razglasitev ničnosti sklepa o ugotovitvi kršitve, če jih je ta kršitev ovirala pri uresničevanju pravice do obrambe, ali vložijo odškodninsko tožbo. Vendar bi bilo po mnenju pritožnice edino sredstvo, s katerim bi bilo mogoče zagotoviti polno varstvo načela razumnega roka, razglasitev ničnosti sklepa, sprejetega v primeru očitne kršitve tega roka, in sicer ne glede na iztek zastaralnega roka. Uvodna izjava 37 Uredbe št. 1/2003, v skladu s katero je to uredbo treba razlagati in uporabljati ob upoštevanju temeljnih pravic in načel, priznanih z Listino, naj se ne bi nikakor odražala v besedilu člena 25 te uredbe.

131 Četrtič, pritožnica v zvezi z načelom sorazmernosti trdi, da se je Splošno sodišče sklicevalo zlasti na sodbo z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točka 144), medtem ko je bila ta sodba grajana v sklepnih predlogih generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi ThyssenKrupp Nirosta/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2010:635, točke od 183 do 185). Splošno sodišče naj ne bi odgovorilo na predlog pritožnice, s katerim ga je ta pozvala, naj sprejme rešitev, priporočeno v teh sklepnih predlogih.

132 Svet in Komisija trditve pritožnice izpodbijata.

Presoja Sodišča

133 Kot je Splošno sodišče opozorilo v točki 354 izpodbijane sodbe, člen 25 Uredbe št. 1/2003 izhaja iz usklajevanja, ki ga je izvedel zakonodajalec Unije v okviru izvajanja svojih pristojnosti, ki so mu podeljene, dveh ciljev, in sicer na eni strani potrebe po zagotovitvi pravne varnosti s tem, da se prepreči, da bi se lahko položaji, ki so se s potekom časa konsolidirali, časovno neomejeno izpodbijali, in na drugi strani zahteve po zagotovitvi spoštovanja prava s tem, da se kršitve konkurenčnega prava Unije preganjajo, dokazujejo in sankcionirajo.

134 V zvezi s tem in kot je Splošno sodišče navedlo v točkah 355 in 356 izpodbijane sodbe, zakonodajalec Unije s tem, da je želel uskladiti ta cilja, ni prekoračil meja svoje diskrecijske pravice. Člen 25(1)(b) in člen 25(5) Uredbe št. 1/2003 namreč v zvezi s pregonom kršitev členov 101 in 102 PDEU določata, da zastaranje nastopi po petih letih, v primeru pretrganja zastaranja pa najpozneje na dan, ko mine obdobje, enako dvakratnemu času zastaralnega roka, ne da bi Komisija naložila globo ali periodično denarno kazen. Iz teh določb izhaja, da so za pristojnost te institucije, da naloži sankcije, določene stroge meje.

135 Rezultat te uskladitve je tudi v skladu z načelom sorazmernosti, kot je Splošno sodišče presodilo v točkah od 359 do 366 izpodbijane sodbe.

136 Res je, da v primeru izpodbijanja pred sodišči Unije zastaralni rok v skladu s členom 25(6) Uredbe št. 1/2003 ostane pretrgan do konca tega sodnega postopka. Kot je v bistvu navedlo Splošno sodišče v točki 363 izpodbijane sodbe, se s tem pretrganjem Komisija zavaruje pred učinkom zastaranja v primerih, v katerih nedelovanje te institucije ni posledica pomanjkanja njene skrbnosti. Možnost, da je zaradi takih obdobij pretrganja celotno trajanja postopka – kot v obravnavani zadevi – bistveno daljše od zastaralnega roka, ki je v členu 25(1)(b) Uredbe št. 1/2003 določen na pet ali deset let, ali v primeru njegovega pretrganja od desetletnega roka iz člena 25(5) te uredbe, še ne omogoča ugotovitve, da je zakonodajalec Unije prekoračil meje svoje diskrecijske pravice.

137 Kot je v bistvu navedlo Splošno sodišče v točki 356 izpodbijane sodbe, lahko pravni subjekti, ki menijo, da je postopek trajal nerazumno dolgo, dosežejo razglasitev ničnosti sklepa, sprejetega po koncu tega postopka, če je bila zaradi tega trajanja kršena njihova pravica do obrambe, ali, če take kršitve pravice do obrambe ni bilo, vložijo odškodninsko tožbo pri sodišču Unije.

138 Dejstvo, da je v obravnavani zadevi postopek skupaj trajal dlje kot 20 let, še ne omogoča ugotovitve, da je člen 25 Uredbe št. 1/2003 nezakonit.

139 Te ugotovitve ni mogoče omajati z drugimi trditvami pritožnice.

140 Prvič, ob upoštevanju zastaralnih rokov, na katere je bilo opozorjeno v točki 134 te sodbe, in ne glede na trajanje zadevnega postopka, pritožnica ne more trditi, da je bila izpostavljena tveganju, da bo neskončno dolgo predmet pregona Komisije, ali dejanski nezastarljivosti pristojnosti te institucije za sankcioniranje.

141 Drugič, težave, s katerimi bi se pravni subjekt lahko srečal pri poskusu uveljavljanja sredstev, navedenih v točki 137 te sodbe, pa naj bodo še tako velike, ne morejo zadostovati za ugotovitev, da je izključno razglasitev ničnosti sklepa, s katerim mu je bila naložena sankcija, učinkovito sredstvo v primeru kršitve načela razumnega roka, ne glede na iztek zastaralnega roka.

142 Tretjič, pritožnica zgolj trdi, da se spoštovanje temeljnih pravic in načel, priznanih z Listino, čeprav je nanj opozorjeno v uvodni izjavi 37 Uredbe št. 1/2003, ne odraža v besedilu člena 25 te uredbe, ne da bi ta vidik kakor koli dodatno pojasnila.

143 Četrtič, kar zadeva upoštevnost razlage, ki jo je priporočil generalni pravobranilec Y. Bot v točkah od 183 do 185 sklepnih predlogov v zadevi ThyssenKrupp Nirosta/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2010:635), je dovolj opozoriti – kot sicer priznava tudi sama pritožnica – da se ta ni odrazila v besedilu sodbe v tej zadevi niti splošneje v sodni praksi Sodišča.

144 Nazadnje, kolikor pritožnica trdi, da bi se moralo Splošno sodišče v izpodbijani sodbi izreči o tem odlomku sklepnih predlogov generalnega pravobranilca Y. Bota v zadevi ThyssenKrupp Nirosta/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2010:635) in da torej v zvezi s tem ni odločilo, je treba ugotoviti, da je navedeni odlomek vseboval predlog ne glede veljavnosti zadevnih pravil, ampak glede njihove razlage. Torej tako izraženo stališče v teh sklepnih predlogih vsekakor ne more podkrepiti ugovora nezakonitosti, na katerega se nanaša peti pritožbeni razlog.

145 Iz tega sledi, da je treba peti pritožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Drugi pritožbeni razlog

146 Pritožnica z drugim pritožbenim razlogom izpodbija razloge, iz katerih je Splošno sodišče v točkah od 229 do 272 izpodbijane sodbe ugotovilo, da načelo razumnega trajanja postopka ni bilo kršeno.

147 Ta pritožbeni razlog je razdeljen na tri dele.

148 S prvima dvema deloma pritožnica izpodbija na eni strani presoje Splošnega sodišča glede trajanja postopka sprejetja odločbe iz leta 2009 in spornega sklepa ter na drugi strani presoje glede skupnega trajanja postopka, ki naj bi bilo na datum sprejetja zadnjenavedenega sklepa že daljše od 19 let.

149 S tretjim delom izpodbija presojo Splošnega sodišča, da trajanje postopka ni poseglo v njeno pravico do obrambe.

150 Kot je Splošno sodišče v bistvu opozorilo v točki 215 izpodbijane sodbe, lahko kršitev načela spoštovanja razumnega roka upraviči razglasitev ničnosti sklepa, sprejetega ob koncu upravnega postopka, ki temelji na členih 101 ali 102 PDEU, le, če krši tudi pravico zadevnega podjetja do obrambe (glej v tem smislu sodbo z dne 9. junija 2016, PROAS/Komisija, C-616/13 P, EU:C:2016:415, točke od 74 do 76 in navedena sodna praksa).

151 Iz tega sledi, kot je Splošno sodišče navedlo v točki 230 izpodbijane sodbe, da je razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa lahko posledica trajanja postopka, če sta kumulativno izpolnjena dva pogoja, in sicer, prvič, da je bilo to trajanje očitno nerazumno in, drugič, da je prekoračitev razumnega roka ovirala izvrševanje pravice do obrambe.

152 Tretji del drugega pritožbenega razloga je treba preučiti ob upoštevanju drugega od teh pogojev.

Trditve strank

153 Pritožnica s tretjim delom drugega pritožbenega razloga trdi, da je v nasprotju s presojo iz točk od 266 do 272 izpodbijane sodbe trajanje postopka poseglo v njeno pravico do obrambe in ji povzročilo škodo. Natančneje, večina podjetij, ki bi lahko predložila elemente, koristne za njeno obrambo, vključno z razbremenilnimi elementi, naj se ne bi mogla udeležiti zaslišanja 23. aprila 2018 prav zaradi predolgega trajanja tega postopka. Če bi bile lahko vse zainteresirane stranke zaslišane o vsebini očitkov pred sprejetjem odločbe iz leta 2002 ali odločbe iz leta 2009, bi lahko Komisija sprejela drugačen sklep.

154 Komisija meni, da je ta trditev nedopustna in vsekakor neutemeljena.

Presoja Sodišča

155 V nasprotju s trditvijo Komisije pritožnica Sodišču ne predlaga zgolj nove preučitve tožbe na prvi stopnji in nove presoje dejstev, ne da bi natančno opredelila napake, storjene v izpodbijani sodbi. Vendar pri dokazovanju, da je trajanje postopka povzročilo kršitev njene pravice do obrambe, ponavlja trditve, ki jih je navedla že v okviru prvega pritožbenega razloga iz te pritožbe, ki je bil v točki 126 te sodbe delno zavržen kot nedopusten in delno zavrnjen kot neutemeljen.

156 Zato je treba tudi tretji del drugega pritožbenega razloga zavrniti.

157 Iz tega sledi, da eden od obeh pogojev, navedenih v točki 151 te sodbe, ki morata biti izpolnjena za to, da lahko kršitev načela razumnega roka povzroči razglasitev ničnosti sklepa, ni izpolnjen.

158 Torej je treba drugi pritožbeni razlog, ki temelji na kršitvi načela razumnega roka, zavrniti kot neutemeljen, ne da bi bilo treba preučiti njegov prvi in drugi del.

Tretji pritožbeni razlog

Prvi del

– *Trditve strank*

159 Pritožnica s prvim delom tretjega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče, ker je v točkah od 275 do 296 izpodbijane sodbe razsodilo, da je Komisija dovolj pojasnila razloge, iz katerih je sprejela nov sklep o naložitvi globe, napačno uporabilo pravo.

160 Splošno sodišče naj bi v točkah od 282 do 287 izpodbijane sodbe v bistvu ugotovilo, prvič, da je Komisija navedla, da trajanje postopka ni povzročilo kršitve načela razumnega roka in da pravica podjetij do obrambe ni bila kršena, ker so po eni strani ta lahko predložila pripombe o nadaljevanju postopka in so po drugi strani tudi predstavila svoje trditve na zaslišanju 23. aprila 2018, drugič, da je Komisija ugotovila, da lahko po ponderiranju splošnega interesa za učinkovito uporabo pravil o konkurenci in prizadevanja za omiljenje morebitnih posledic postopkovnih napak, ki jih je storila, le s sprejetjem spornega sklepa zagotovi, da storilci kršitve ne bodo ostali nekaznovani in bodo dejansko odvrnjeni od podobnih ravnanj v prihodnosti, ter, tretjič, da se je ta institucija odločila za 50 % znižati znesek naloženih glob, da je tako omilila negativne posledice, ki bi jih lahko povzročila dolgotrajnost postopka.

161 Po mnenju pritožnice prvega in tretjega od teh preudarkov ni mogoče upoštevati pri preverjanju upoštevanja določb člena 7(1), zadnji stavek, Uredbe št. 1/2003, iz katerega naj bi izhajalo, da lahko Komisija ugotovi kršitev konkurenčnega prava Unije po tem, ko je bila storjena, le kadar ima za to pravni interes. Drugi od navedenih preudarkov, obravnavan v točkah od 284 do 286 izpodbijane sodbe, naj ne bi bil zadosten razlog za utemeljitev presoje Splošnega sodišča, saj naj bi bila diskrecijska pravica, ki je Komisiji podeljena s to uredbo, če bi ta lahko le z naložitvijo sankcije zagotovila, da kršitve pravil o konkurenci in ponovne kršitve teh pravil ne bi ostale nekaznovane, ne bi imela nobenega smisla.

162 Pritožnica vsekakor meni, da razlogi, ki jih je navedla Komisija za utemeljitev sprejetja spornega sklepa in jih je Splošno sodišče potrdilo, niso utemeljeni.

163 Na prvem mestu naj bi Splošno sodišče v točki 290 izpodbijane sodbe napačno menilo, da je Komisija v točki 567 obrazložitve spornega sklepa odgovorila na trditev pritožnice, ki je tej instituciji očitala, da ni pojasnila, zakaj je bilo treba, čeprav se je italijanski trg v primerjavi z upoštevanim obdobjem kršitve korenito spremenil, pritožnici julija 2019 naložiti sankcijo za ravnanje, od katerega je minilo več kot 30 let. Vendar naj v tej točki obrazložitve spornega sklepa, v kateri naj bi bil poudarjen odvračilni učinek sankcije, ne bi bilo pojasnjeno, zakaj naj bi bil ta učinek še vedno upošteven, čeprav naj bi bil takšen zgolj ob začetku preiskave Komisije leta 2000. V navedeni točki obrazložitve naj ne bi bilo niti pojasnjeno, zakaj bi moral biti odvračilni učinek „posebej zaželen“ na trgu, kakršen je italijanski trg jekla za armiranje betona.

164 Na drugem mestu naj Splošno sodišče ne bi ugotovilo splošnosti trditve iz točke 562 obrazložitve spornega sklepa, to je, da naj bi bilo treba podjetjem preprečiti „nadaljevanje ali ponovitev protikonkurenčnega ravnanja, ne da bi bila ugotovljena njihova pretekla odgovornost pri storjeni kršitvi“.

165 Komisija izpodbija te trditve.

– *Presoja Sodišča*

166 Spomniti je treba, da mora biti v skladu s sodno prakso Sodišča obrazložitev aktov institucij Unije, ki se zahteva v členu 296 PDEU, prilagojena naravi obravnavanega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko stranke seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa, pristojno sodišče pa opravi nadzor (sodba z dne 9. novembra 2023, Altice Group Lux/Komisija, C-746/21 P, EU:C:2023:836, točka 217 in navedena sodna praksa).

167 V obravnavani zadevi Splošno sodišče ni napačno uporabilo prava s tem, da je v točki 288 izpodbijane sodbe razsodilo, da je Komisija podala temeljito obrazložitev, iz katere je jasno in nedvoumno razvidno sklepanje, ki mu je sledila za utemeljitev sprejetja novega sklepa, s katerim so bile naložene sankcije, kljub dvema razglasitvama ničnosti v preteklosti.

168 V pojasnilih, ki so v zvezi s tem navedena v spornem sklepu in jih je Splošno sodišče povzelo v točkah od 282 do 287 izpodbijane sodbe, so namreč dovolj jasno navedeni razlogi, iz katerih je Komisija sprejela nov sklep o naložitvi globe.

169 V zvezi s tem je treba po eni strani ugotoviti, da povzetek teh razlogov, ki ga je sestavila pritožnica in je naveden v točki 160 te sodbe, ni popoln, saj v njem ni navedeno, da je Splošno sodišče v točki 285 izpodbijane sodbe spomnilo, da je Komisija v točkah 560 in 561 obrazložitve spornega sklepa ugotovila, da so podjetja, ki so naslovniki tega sklepa, 11 let sodelovala pri kršitvi, ki se šteje za eno najresnejših omejevanj na področju konkurence, ter da bi bilo v takih okoliščinah nesprejetje novega sklepa o ugotovitvi sodelovanja teh podjetij pri navedeni kršitvi v nasprotju z javnim interesom za zagotovitev učinkovitega izvajanja konkurenčnega prava Unije in bi preseglo interes za omilitev posledic morebitne kršitve temeljnih pravic, ki so jo utrpela navedena podjetja. Ta ugotovitev je poleg tega zadostovala kot pojasnilo tega, da je Komisija menila, da obstaja pravni interes za sprejetje spornega sklepa v smislu člena 7(1) Uredbe št. 1/2003.

170 Po drugi strani, kot je Splošno sodišče navedlo v točki 280 izpodbijane sodbe, je morala Komisija, potem ko sta bili prvi dve odločbi, ki ju je sprejela za sankcioniranje zadevnega omejevalnega sporazuma, razglašeni za nični ter je bil čas, ki je pretekel med prvimi preiskovalnimi ukrepi in sprejetjem spornega sklepa, izjemno dolg, upoštevati te okoliščine pri navedbi razlogov, iz katerih je menila, da je sprejetje novega sklepa o naložitvi sankcij utemeljeno. V nasprotju s trditvami pritožnice so bile te ugotovitve iz točk 282 in 287 izpodbijane sodbe upoštevne.

171 Presoja iz točke 167 te sodbe ni omajana s trditvami, s katerimi pritožnica izpodbija obrazložitev spornega sklepa, s katero je utemeljen pravni interes za sprejetje spornega sklepa.

172 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je obveznost obrazložitve sklepov bistvena postopkovna zahteva, ki jo je treba razlikovati od vprašanja utemeljenosti obrazložitve, ki je del vsebinske zakonitosti spornega akta. Obrazložitev sklepa namreč pomeni, da je treba izrecno navesti razloge, na katerih temelji ta sklep. Če so ti razlogi napačni, to vpliva na vsebinsko zakonitost navedenega sklepa, ne pa na njegovo obrazložitev, ki je lahko zadostna, čeprav so v njej navedeni napačni razlogi (sodba z dne 18. aprila 2024, Dumitrescu in drugi/Komisija in Sodišče, od C-567/22 P do C-570/22 P, EU:C:2024:336, točka 46 in navedena sodna praksa).

173 Vendar pritožnica pod krinko kršitve obveznosti obrazložitve dejansko izpodbija utemeljenost razlogov, iz katerih je bil sporni sklep sprejet.

174 S temi trditvami ni mogoče izpodbijati točk od 275 do 296 izpodbijane sodbe, v katerih je Splošno sodišče razsodilo, da Komisija v obravnavani zadevi ni kršila obveznosti obrazložitve.

175 Iz tega izhaja, da je treba prvi del tretjega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

Drugi del

– *Trditve strank*

176 Pritožnica z drugim delom tretjega pritožbenega razloga v bistvu trdi, da je Splošno sodišče v točkah od 298 do 302 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo in kršilo obveznost obrazložitve v zvezi z odvračilnim učinkom spornega sklepa.

177 Prvič, Splošno sodišče naj ne bi odgovorilo na trditev pritožnice v zvezi s tem, da je Consiglio di Stato (državni svet, Italija) s sodbo z dne 21. januarja 2020 potrdil neobstoj drugega omejevalnega sporazuma, pri katerem naj bi bila pritožnica domnevno udeležena. Iz navedene sodbe naj bi bilo razvidno, da je pritožnica od leta 2000 svojo dejavnost opravljala v skladu s pravili o konkurenci, zato naj bi bil cilj odvračanja, na katerem temelji odločba iz leta 2002, v celoti dosežen.

178 Drugič, Splošno sodišče naj bi se v točki 298 izpodbijane sodbe omejilo na navedbo splošnih ugotovitev v zvezi z odvračilnim učinkom spornega sklepa.

179 Tretjič, obrazložitev izpodbijane sodbe naj bi bila protislovna. Iz točke 299 navedene sodbe naj bi namreč izhajalo, da je po mnenju Splošnega sodišča odločitev o naložitvi sankcije v spornem sklepu z odvračilnega vidika utemeljena z vračilom zneska glob, naloženih z odločbama iz let 2002 in 2009, po razglasitvi njune ničnosti. Vendar naj bi v točki 660 navedene sodbe Splošno sodišče razsodilo, da je bil cilj odvračanja v zvezi s pritožnico vsekakor delno že dosežen s sankcijama, ki sta ji bili naloženi v odločbah iz let 2002 in 2009.

180 Četrtič, Splošno sodišče naj v točkah 300 in 301 izpodbijane sodbe ne bi upoštevalo dejstva, da so izrek dveh sankcij v odločbah iz let 2002 in 2009 ter s tem povezani stroški postopka zanjo že pomenili sankcijo, zlasti zaradi posega v njen ugled. V zvezi s tem pritožnica poudarja, da iz sodne prakse Splošnega sodišča, med drugim iz sodbe z dne 12. decembra 2018, Biogaran/Komisija (T-677/14, EU:T:2018:910), izhaja, da je treba upoštevati nezanemarljiv poseg v ugled, ki ga za pravno osebo pomeni ugotovitev, da je bila vpletena v kršitev pravil o konkurenci. Poleg tega naj bi bili razlogi, navedeni v zvezi s tem v izpodbijani sodbi, zaradi svoje splošnosti enaki pomanjkanju obrazložitve.

181 Komisija izpodbija te trditve.

– *Presoja Sodišča*

182 Na prvem mestu, ugotoviti je treba, da je Consiglio di Stato (državni svet) v sodbi z dne 21. januarja 2020, na katero se pritožnica sklicuje, ugotovil neobstoj kršitve za drug omejevalni sporazum, v katerem je bila pritožnica domnevno udeležena. Vsekakor z navedeno sodbo ni mogoče dokazati, da je ta od leta 2000 svojo dejavnost opravljala v skladu s pravili o konkurenci in da je bil cilj odvračanja, ki se je uresničeval že z odločbo iz leta 2002, torej že uresničen. V teh okoliščinah Splošnemu sodišču ni mogoče ničesar očitati, ker se v izpodbijani sodbi ni izreklo o tej sodbi.

183 Na drugem mestu, opozoriti je treba, da je Splošno sodišče v točki 298 izpodbijane sodbe razsodilo, da je Komisija ob upoštevanju velike teže ugotovljene kršitve lahko štela, da sta sprejetje sklepa in naložitev sankcije še vedno utemeljena z odvračilnim učinkom, ki bi ga lahko na trgih imela ta sklep in v njem izrečena sankcija. Ta presoja je izrecno vključena v točko 299

navedene sodbe, v kateri je Splošno sodišče poudarilo, da je dejstvo, da je treba plačati globo, tisto, ki povzroči odvračilni učinek po razglasitvi ničnosti odločb iz let 2002 in 2009. Iz tega sledi, da v točki 298 navedene sodbe v povezavi s točko 299 iste sodbe še zdaleč niso navedeni splošni preudarki, ampak je iz njiju jasno in nedvoumno razvidno razlogovanje Splošnega sodišča.

184 Na tretjem mestu, v nasprotju s tem, kar trdi pritožnica, ni nobenega protislovja med razlogi, navedenimi v točkah 299 in 660 izpodbijane sodbe. Čeprav je namreč Splošno sodišče v zadnjenavedeni točki, ki je umeščena v del izpodbijane sodbe, v katerem je Splošno sodišče v okviru izvajanja neomejene pristojnosti preučilo, ali je treba pritožnici odobriti dodatno znižanje naložene globe ali ne, priznalo, da sta odločbi iz let 2002 in 2009 že imeli določen odvračilni učinek, je iz konteksta ter zlasti iz točk 658, 659 in 661 navedene sodbe jasno razvidno, da po njegovem mnenju pred sprejetjem spornega sklepa cilj odvračanja ni bil v celoti dosežen. V teh okoliščinah je mogoče namreč to, da se pritožnici v tem sklepu naloži sankcija, šteti kot utemeljeno z vidika potrebe po zagotovitvi odvračilnega učinka, kot je navedlo Splošno sodišče v točki 299 izpodbijane sodbe.

185 Na četrtem mestu, ugotoviti je treba, da je Splošno sodišče v točkah 300 in 301 izpodbijane sodbe menilo, da je namen naložitve globe v obravnavani zadevi ne le temu sklepu zagotoviti določen odvračilni učinek, ampak tudi preprečiti, da zadevna podjetja ostanejo popolnoma nekaznovana.

186 Ker sta bili namreč odločbi iz let 2002 in 2009 razglašeni za nični ter ustrezni globi vrnjeni skupaj z obrestmi, je bilo mogoče to, da udeležba pritožnice pri omejevalnem sporazumu iz spornega sklepa ne ostane nekaznovana, zagotoviti le z novim sklepom, s katerim ji je bila naložena globa.

187 Kar zadeva stroške, povezane s sporoma iz obdobja po sprejetju odločbe iz leta 2002, zadostuje ugotovitev, da je v sodbi z dne 25. oktobra 2007, Ferriere Nord/Komisija (T-94/03, EU:T:2007:320), Splošno sodišče razsodilo, da Komisija nosi stroške pritožnice, v sodbi z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), pa je Sodišče odločilo, da Komisija nosi stroške, ki so nastali pritožnici tako v postopku na prvi stopnji kot v pritožbenem postopku, v katerem je bila izrečena navedena sodba.

188 Poleg tega drži, da je Splošno sodišče v sodbi z dne 12. decembra 2018, Biogaran/Komisija (T-677/14, EU:T:2018:910), na katero se sklicuje pritožnica, upoštevalo nezanemarljiv poseg v ugled, ki ga za fizično ali pravno osebo pomeni ugotovitev, da je bila vpletena v kršitev pravil o konkurenci. Vendar namen te presoje ni bil navesti, da tak poseg pomeni obliko sankcije kot posledico ugotovitve kršitve s sklepom Komisije, ampak pojasniti, zakaj mora ta institucija pri dokazovanju obstoja take kršitve navesti natančne in skladne dokaze.

189 Glede na navedeno je treba ugotoviti, da Splošno sodišče s tem, da je v točki 300 izpodbijane sodbe razsodilo, da je namen naložitve globe v spornem sklepu preprečiti popolno nekaznovanost zadevnih podjetij, ni napačno uporabilo prava.

190 Iz tega sledi, da je treba drugi del tretjega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

Tretji del

– *Trditve strank*

191 Pritožnica s tretjim delom tretjega pritožbenega razloga trdi, da Splošno sodišče v točkah od 304 do 307 izpodbijane sodbe ni izpolnilo obveznosti obrazložitve, ker ni odgovorilo na njeno trditev v zvezi s kršitvijo člena 6(1) EKČP.

192 Komisija izpodbija te trditve.

– *Presoja Sodišča*

193 Splošno sodišče je v točki 303 izpodbijane sodbe navedlo, da je pritožnica v postopku na prvi stopnji trdila, da ji je bila, ker je imela v celotnem postopku status obtoženke, naložena kazen, ki je že sama zase zadostna. Splošno sodišče je to trditev zavrnilo, tako da je v točkah 304 in 305 svoje sodbe razsodilo, da pritožnica, ker sta bili obe odločbi, izdani pred sprejetjem spornega sklepa, razglašeni za nični, še ni bila sankcionirana zaradi storitve kršitve konkurenčnega prava Unije in da je bil v teh okoliščinah namen sprejetja tega sklepa zagotoviti, da bo dejansko sankcionirana za to kršitev.

194 Pritožnica v podporo tretjemu delu tretjega pritožbenega razloga ponavlja, da ji je bila pred sprejetjem spornega sklepa že naložena sankcija, vendar ob tem ne navaja nobene trditve, s katero bi posebej izpodbijala razlogovanje Splošnega sodišča iz točk 304 in 305 izpodbijane sodbe. Navaja le, da Splošno sodišče ni odločilo o njeni trditvi glede kršitve člena 6(1) EKČP.

195 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je pritožnica v točki 238 vloge, s katero je začela postopek, trdila, da ji je bila že zaradi same okoliščine, da je imela več kot 17 let, to je od prejetja obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah marca 2002, status „obtoženke“ – poleg tega, da naj bi bil s tem kršen člen 6 EKČP, ki določa obveznost, da obtoženec ne ostane predolgo v negotovosti glede rešitve, ki bo sprejeta v zvezi s kazensko obtožbo zoper njega – naložena huda poniževalna kazen.

196 Vendar se s takimi trditvami – kot dokazuje naslov oddelka, v katerega so umeščene – izpodbija obrazložitev spornega sklepa, v skladu s katero je bila naložitev sankcije potrebna zaradi preprečitve nekaznovanosti zadevnih podjetij. V teh okoliščinah in brez kakršnega koli pojasnila v zvezi s tem je Splošno sodišče upravičeno štelo, da je bil namen napotila na člen 6 EKČP zgolj podkrepiti trditve, s katerimi je želela pritožnica dokazati, da je bila sankcionirana še pred sprejetjem spornega sklepa, na katere je Splošno sodišče odgovorilo v točkah 304 in 305 izpodbijane sodbe.

197 Zato Splošnemu sodišču v zvezi s tem ni mogoče očitati opustitve odločanja.

198 Iz tega sledi, da je treba tretji del tretjega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

Četrti del

– *Trditve strank*

199 Pritožnica s četrtim delom tretjega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče, ker se je v točkah od 310 do 315 izpodbijane sodbe oprlo na možnost tretjih oseb, da vložijo odškodninsko tožbo pred nacionalnimi sodišči, nadomestilo obrazložitev, opustilo preučitev listin iz spisa in prevalilo dokazno breme.

200 Komisija meni, da se s temi trditvami izpodbijajo razlogi, ki so v izpodbijani sodbi navedeni zaradi celovitosti, zato bi jih bilo treba zavrniti kot brezpredmetne. Vsekakor naj bi bil četrti del neutemeljen.

– *Presoja Sodišča*

201 Splošno sodišče je v točki 301 izpodbijane sodbe razsodilo, da ob upoštevanju teže in trajanja kršitve, ki jo je ugotovila Komisija, že sam cilj preprečiti popolno nekaznovanost zadevnih podjetij zadostuje za utemeljitev sprejetja sklepa o naložitvi sankcije v obravnavani zadevi.

202 Pritožnica te presoje Splošnega sodišča v pritožbi ni izpodbijala.

203 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče z navedbo še drugih preudarkov, ki bi lahko utemeljevali sprejetje spornega sklepa, na primer namena, da se zavaruje pravica tretjih oseb do vložitve odškodninske tožbe pri nacionalnih sodiščih, te preudarke navedlo zaradi celovitosti, da bi izčrpno odgovorilo na trditve pritožnice.

204 Ker torej pritožnica z očitki v okviru četrtega dela tretjega pritožbenega razloga izpodbija razloge za izpodbijano sodbo, navedene zaradi celovitosti, ne morejo povzročiti njene razveljavitve.

205 Iz tega sledi, da je treba četrti del tretjega pritožbenega razloga zavrniti kot brezpredmeten.

Peti del

– *Trditve strank*

206 Pritožnica s petim delom tretjega pritožbenega razloga trdi, da se je Splošno sodišče, ker je v točkah od 317 do 323 izpodbijane sodbe zavrnilo njen očitek v zvezi s kršitvijo načela sorazmernosti, oprlo na neupoštevne preudarke, ki ne zadostujejo za utemeljitev navedene zavrnitve.

207 Poleg tega pritožba po predstavitvi navedenega petega dela vsebuje še oddelek, naslovljen „Končni preudarki“, v katerem pritožnica ponavlja trditve, izoblikovane v točkah 242, 243 in od 252 do 254 tožbe.

208 Komisija meni, da je navedeni peti del nedopusten, ker je ohlapen in splošen. Vsekakor pa naj bi bil neutemeljen.

– *Presoja Sodišča*

209 Ugotoviti je treba, da pritožnica zgolj izpodbija upoštevnost elementov, ki jih je Splošno sodišče upoštevalo v točkah od 317 do 323 izpodbijane sodbe, ne da bi natančno navedla pravne trditve, ki posebej utemeljujejo njen predlog za razveljavitev navedene sodbe, kar je v nasprotju z obveznostmi, na katere je opozorjeno v točki 51 te sodbe.

210 Poleg tega teh zahtev ne izpolnjuje pritožba, v kateri je le ponovljeno ali obnovljeno besedilo tožbenih razlogov ali trditev, ki so bili predstavljeni pred Splošnim sodiščem, ne vsebuje pa posebne obrazložitve o napačni uporabi prava, ki naj bi jo vseboval izpodbijani sklep. Taka pritožba namreč v resnici pomeni samo predlog za ponovno preučitev tožbe, vložene pri Splošnem sodišču, za kar pa Sodišče ni pristojno (sodba z dne 9. februarja 2023, Boshab/Svet, C-708/21 P, EU:C:2023:84, točka 60 in navedena sodna praksa).

211 V obravnavani zadevi namreč pritožnica s trditvami, povzetimi v točki 207 te sodbe, z izjemo nekaj manjših sprememb zgolj ponavlja trditve, ki jih je že predstavila pred Splošnim sodiščem.

212 Iz tega izhaja, da je treba peti del tretjega pritožbenega razloga zavreči kot nedopusten.

213 Zato je treba tretji pritožbeni razlog zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Četrti pritožbeni razlog

Trditve strank

214 Pritožnica s četrtim pritožbenim razlogom trdi, da je Splošno sodišče, ker je v točkah od 326 do 342 izpodbijane sodbe razsodilo, da načelo *ne bis in idem* ne pomeni ovire za sprejetje spornega sklepa, napačno uporabilo to načelo.

215 Pritožnica meni, da načelo *ne bis in idem* sicer res ne nasprotuje sprejetju novega sklepa, kadar je bil predhodni razglašen za ničnega zaradi formalnih napak. Vendar naj bi iz sodbe z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582), izhajalo, da je ta možnost pogojena s tem, da ni bilo odločeno o vsebini očitanih dejstev. Ta pogoj pa naj v obravnavani zadevi ne bi bil izpolnjen, ker je Splošno sodišče vsebinsko odločalo o zadevi v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035).

216 Pritožnica poudarja, da je Splošno sodišče menilo, da se načelo *ne bis in idem* uporablja le v primeru dvojne sankcije, kar naj ne bi ustrezalo okoliščinam obravnavane zadeve, saj je Sodišče razveljavilo sodbo z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), ter za nični razglasilo odločbo iz leta 2009 in z njo naloženo sankcijo. Vendar pritožnica meni, da to načelo nasprotuje tudi kumulaciji postopkov, in sicer še toliko bolj, kadar taka kumulacija – kot v obravnavani zadevi – privede do nove obsodbe zaradi istih dejstev.

217 Poleg tega naj bi Splošno sodišče napačno menilo, da se načelo *ne bis in idem* uporablja le v primeru naložitve dvojne sankcije. Iz člena 50 Listine naj bi namreč izhajalo, da se to načelo uporablja tudi v primeru dvojne obsodbe. Oseba naj bi bila namreč lahko obsojena zaradi nezakonitega ravnanja, ne da bi ji bila naložena sankcija.

218 Pritožnica, ki sicer priznava, da člen 50 Listine napotuje na pravnomočno sodbo, poudarja, da bi bilo treba sodbo z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), čeprav jo je Sodišče razveljavilo, z vsebinskega vidika šteti za pravnomočno. Iz sklepnih predlogov generalnega pravobranilca N. Wahla v zadevah Feralpi in drugi/Komisija (C-85/15 P, C-86/16 P in C-87/15 P, C-88/15 P in C-89/15 P, EU:C:2016:940) naj bi namreč izhajalo, da bi bilo treba pritožbo zoper to sodbo razglasiti za nedopustno.

219 Vsekakor naj ne bi bile vse sodbe iz leta 2014 predmet pritožb. Torej naj bi presoja dejstev, ki so sestavljala zadevni omejevalni sporazum in so bila skupna vsem zadevnim podjetjem, postala pravnomočna. Presoja Splošnega sodišča, da naj sodbe ne bi povzročile učinkov za podjetja, ki niso bila stranke v sporih, o katerih je bilo s temi sodbami odločeno, naj bi bila preveč formalistična in naj ne bi upoštevala resničnega bistva načela *ne bis in idem*.

220 Besedila člena 50 Listine naj poleg tega ne bi smeli razlagati preveč dobesedno. Pritožnica v zvezi s tem navaja, da je iz sodbe z dne 29. junija 2016, Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483), razvidno, da se v primeru, da je zadevo zaključilo državno tožilstvo, ki je kljub vsemu preučilo dejstva, načelo *ne bis in idem* uporablja, čeprav ni bila izdana oprostilna sodna odločba.

221 Komisija izpodbija trditve pritožnice.

Presoja Sodišča

222 Člen 50 Listine določa, da „[n]ihče ne sme biti ponovno v kazenskem postopku ali kaznovan zaradi kaznivega dejanja, za katero je bil v Uniji v skladu z zakonom s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen“. Tako načelo *ne bis in idem* prepoveduje kumulacijo postopkov in sankcij kazenske narave v smislu tega člena za ista dejanja in proti isti osebi (sodba z dne 14. septembra 2023, Volkswagen Group Italia in Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, točka 44 in navedena sodna praksa).

223 V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da je treba načelo *ne bis in idem* spoštovati v postopkih za naložitev glob, ki spadajo v konkurenčno pravo. To načelo na področju konkurence prepoveduje, da bi bilo podjetje ponovno kaznovano ali preganjano zaradi protikonkurenčnega ravnanja, za katero je že bilo kaznovano ali glede katerega je bilo ugotovljeno, da zanj ni odgovorno, s prejšnjo odločbo, zoper katero ni več mogoče vložiti pravnega sredstva (sodba z dne 22. marca 2022, Nordzucker in drugi, C-151/20, EU:C:2022:203, točka 32 in navedena sodna praksa).

224 V obravnavani zadevi je treba ugotoviti, da na datum sprejetja spornega sklepa ni obstajala odločba, ki bi se nanašala na omejevalni sporazum iz spornega sklepa, zoper katero ne bi bilo več mogoče vložiti pravnega sredstva in bi torej postala pravnomočna. Čeprav se je namreč Splošno sodišče v sodbi z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, EU:T:2014:1035), sicer res vsebinsko izreklo o vprašanju, ali je pritožnici mogoče pripisati odgovornost za ta omejevalni sporazum, kakršen je bil opisan v odločbi iz leta 2009, ta sodba, zoper katero je bila vložena pritožba pri Sodišču, ni postala pravnomočna in jo je Sodišče nato v celoti razveljavilo, enako kot je za nično razglasilo tudi odločbo iz leta 2009.

225 V nasprotju s trditvami pritožnice nadaljevanje postopka in sprejetje spornega sklepa nista nezdružljiva s sodbo z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582).

226 Iz navedene sodbe namreč izhaja, kot je Splošno sodišče opozorilo v točki 331 izpodbijane sodbe, da načelo *ne bis in idem* prepoveduje le novo vsebinsko presojo obstoja kršitve, katere posledica bi bila naložitev bodisi še druge sankcije poleg prve, če bi bila znova ugotovljena odgovornost, bodisi prve sankcije, če bi bila odgovornost, ki je bila izključena s prvim sklepom, ugotovljena z drugim (sodba z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582, točka 61). V obravnavani zadevi pa ni podan nobeden od teh dveh položajev.

227 Res je, da je Sodišče v točki 62 navedene sodbe dodalo, da načelo *ne bis in idem* samo po sebi ne nasprotuje ponovnemu pregonu za isto protikonkurenčno ravnanje, če je bila prva odločba razglašena za nično iz formalnih razlogov, ne da bi se odločalo o utemeljenosti očitanih dejstev.

228 Vendar Sodišče s tem ni navedlo, da načelo *ne bis in idem* nasprotuje sprejetju novega sklepa, potem ko je bila v pritožbenem postopku razveljavljena sodba, s katero je Splošno sodišče vsebinsko odločilo o prvem sklepu, in razglasitvi tega sklepa za ničnega. Kot je razvidno iz iste točke 62 navedene sodbe, je lahko namreč načelo *ne bis in idem* kršeno le, če v zadevi že obstaja pravnomočna vsebinska odločba. Kot pa je bilo navedeno v točki 224 te sodbe, prav take pravnomočne odločbe ob sprejetju spornega sklepa ni bilo.

229 Poleg tega sodna praksa, navedena v točki 227 te sodbe, potrjuje, da nadaljevanje postopka v zvezi z uporabo pravil o konkurenci Unije po razglasitvi ničnosti prvega sklepa, s katerim se konča ta postopek, ne povzroči kumulacije postopkov.

230 Iz tega sledi, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da s sprejetjem spornega sklepa ni bilo kršeno načelo *ne bis in idem*.

231 Drži sicer, da so nekatere sodbe iz leta 2014 v zvezi z drugimi podjetji postale pravnomočne, ker zoper njih niso bile vložene pritožbe. Vendar te sodbe, čeprav se nanašajo na isti omejevalni sporazum, zaradi katerega je bil uveden pregon zoper pritožnico, zanjo ne pomenijo pravnomočne sodbe.

232 Prav tako v nasprotju s trditvijo pritožnice te presoje ni mogoče omajati z možnostjo, da se lahko pri uporabi načela *ne bis in idem* upošteva odločba, ki jo sprejme državno tožilstvo, saj je Sodišče pojasnilo, da mora biti, če naj se uporablja to načelo, taka odločba pravnomočna (sodba z dne 29. junija 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, točke od 52 do 54).

233 Glede na zgornje navedbe je treba četrti pritožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Šesti pritožbeni razlog

Trditve strank

234 Pritožnica s šestim pritožbenim razlogom v bistvu trdi, da je Splošno sodišče v točkah od 535 do 551 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo, ker ni ugotovilo, da je bila kršena njena pravica do obrambe zaradi dejstva, da ni Komisija niti v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, niti v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, niti v nobenem drugem aktu v postopku, ki se je nadaljeval leta 2017, izrecno navedla, da namerava za pritožnico uporabiti obteževalno okoliščino ponovne kršitve, s čimer naj bi bila ta v upravnem postopku prikrajšana za možnost predložitve pripomb o tem vidiku.

235 Prvič, Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo sodne prakse Sodišča, zlasti sodbe z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi (C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150), ter sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi s členom 6 EKČP. Drugič, kršilo naj bi upoštevne določbe iz aktov mehkega prava, ki jih je Komisija določila zase, in sicer točke 84, 86 in 109 obvestila iz leta 2011. Tretjič, Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo ali naj bi izkrivilo prepis nekaterih odlomkov posnetka zaslišanja v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716). Četrtič, dejstva, navedena v točkah 547 in 548 izpodbijane sodbe, naj – enako kot tista, navedena v točkah od 543 do 546 iste sodbe – ne bi bila upoštevna, saj obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ter odločbi iz let 2002 in 2009 niso vsebovali obrazložitve v zvezi s ponovno kršitvijo. Vsekakor naj bi bilo ta dejstva treba posodobiti zaradi izjemne dolgotrajnosti postopka. Okoliščina, navedena v točki 549 izpodbijane sodbe, naj ne bi bila upoštevna, ker naj vsebina dopisa z dne 15. decembra 2017 očitno ne bi izpolnjevala meril, izoblikovanih s sodno prakso.

236 Komisija meni, da ta pritožbeni razlog ni dopusten oziroma vsekakor ni utemeljen.

Presoja Sodišča

237 Splošno sodišče je v točkah od 538 do 542 izpodbijane sodbe predstavilo merila, na podlagi katerih je mogoče preveriti obstoj morebitne kršitve pravice pritožnice do obrambe, kar zadeva upoštevanje ponovne kršitve v zvezi z njo.

238 V točki 538 navedene sodbe je ob sklicevanju na sodbo z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi (C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150), razsodilo, da kadar namerava Komisija pravni osebi pripisati odgovornost za kršitev konkurenčnega prava in proti njej v tem okviru uporabiti ponovno kršitev kot obteževalno okoliščino, mora obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga naslovi na to osebo, vsebovati vse elemente, ki tej pravni osebi omogočajo obrambo, zlasti tiste, ki lahko utemeljujejo, da so v obravnavani zadevi izpolnjeni pogoji za ponovno kršitev. V točki 539 navedene sodbe je opozorilo, da se je Komisija v točki 84 obvestila iz leta 2011 zavezala, da bodo v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah „dovolj podrobno“ navedeni elementi, ki lahko pomenijo obteževalne okoliščine, in v točki 540 iste sodbe dodalo, da je treba ponovitev kršitve v skladu z ustaljeno sodno prakso analizirati kot okoliščino, ki lahko ima to obteževalno naravo.

239 Splošno sodišče je v točki 541 izpodbijane sodbe pojasnilo, da obveznost, opisana v njenih točkah od 538 do 540, izhaja iz obveznosti spoštovanja pravice do obrambe, ki je predmet splošnega načela, v skladu s katerim mora biti v vsakem postopku, ki lahko pripelje do sankcij, zlasti glob ali periodičnih denarnih kazni, podjetjem in podjetniškim združenjem med upravnim postopkom omogočeno, da primerno predstavijo svoje stališče o resničnosti in upoštevnosti dejstev, očitkov in okoliščin, ki jih navajajo.

240 Nazadnje, Splošno sodišče je v točki 542 izpodbijane sodbe menilo, da mora sodišče Unije pri preverjanju, ali je bilo načelo pravice do obrambe spoštovano, upoštevati vse okoliščine zadeve, da bi potrdilo, da je bil namen Komisije, da upošteva določeno kršitev ali okoliščino, dovolj predvidljiv za zadevno podjetje, da je mogoče šteti, da je bilo temu podjetju omogočeno, da izrazi pripombe glede zadevne točke.

241 Pritožnica teh pojasnil Splošnega sodišča ne izpodbija.

242 Nasprotno, pritožnica v bistvu trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je v obravnavani zadevi menilo, da je bilo dejstvo, da je Komisija nameravala v zvezi z njo kot obteževalno okoliščino upoštevati ponovno kršitev, dovolj predvidljivo.

243 Splošno sodišče se je pri zavrnitvi te trditve oprlo na eni strani na vsebino obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, na katero se nanašajo točke od 543 do 546 izpodbijane sodbe, na drugi strani pa na dopis Komisije z dne 15. decembra 2017, v katerem je ta institucija napovedala nadaljevanje upravnega postopka in na katerega se nanašajo točke od 547 do 549 iste sodbe.

244 Čeprav pritožnica trdi, da Sodišču ne predlaga, naj ponovno presodi dejstva, so njene trditve skoraj izključno osredotočene na vsebino obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.

245 Iz točk 547 in 548 izpodbijane sodbe pa je razvidno, da je Komisija pritožnico v dopisu z dne 15. decembra 2017, v katerem je napovedala nadaljevanje upravnega postopka, obvestila, da se bo v sklepu, ki ga bo sprejela po koncu tega postopka, oprla na očitke, ki izhajajo iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki je pripeljalo do sprejetja odločb iz let 2002 in 2009, in da je bila ponovna kršitev v teh odločbah upoštevana kot obteževalna okoliščina pri izračunu zneska globe pritožnice.

246 V teh okoliščinah je Splošno sodišče – tudi če obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ne bi bilo dovolj jasno – v točki 550 izpodbijane sodbe lahko štelo, da je bil namen Komisije, da v spornem sklepu kot obteževalno okoliščino v zvezi s pritožnico upošteva ponovno kršitev, dovolj predvidljiv.

247 Poleg tega je Komisija ponovno kršitev pritožnice ugotovila na podlagi predhodne odločbe, v kateri je bilo ugotovljeno, da je ta storila kršitev, ter ki je bila v iste namene upoštevana v odločbah iz let 2002 in 2009. V teh okoliščinah v nasprotju s trditvijo pritožnice Splošnemu sodišču ni bilo treba šteti, da bi morala Komisija posodobiti elemente, na podlagi katerih je upoštevala ponovno kršitev.

248 Pritožnica še trdi, da nekateri odlomki posnetka zaslišanja v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 21. septembra 2017, Ferriere Nord/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), potrjujejo verjetnost razlogov, iz katerih ni predložila pripomb o ponovni kršitvi po nadaljevanju upravnega postopka. Vendar pritožnica ne pojasnjuje pravnih razlogov, iz katerih naj bi ti odlomki dokazovali, da je upravičeno menila, da Komisija po nadaljevanju postopka ne bo upoštevala obteževalne okoliščine ponovne kršitve, ne da bi jo o tem izrecno predhodno obvestila.

249 Torej je treba ob upoštevanju zahtev, na katere je bilo opozorjeno v točki 51 te sodbe, očitek v zvezi z opustitvijo odločanja ali izkrivljanjem navedenih odlomkov zavreči kot nedopusten.

250 Zato je treba šesti pritožbeni razlog zavreči kot delno nedopusten in zavrniti kot delno neutemeljen.

Sedmi pritožbeni razlog

Prvi del

– *Trditve strank*

251 Pritožnica s prvim delom sedmega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče, ker je v točkah od 565 do 579 izpodbijane sodbe zavrnilo njen očitek, da naj bi bilo upoštevanje ponovne kršitve kot obteževalne okoliščine v nasprotju z načelom sorazmernosti zaradi predolgega trajanja postopka, storilo napake pri uporabi prava.

252 Prvič, točka 575 izpodbijane sodbe naj ne bi bila obrazložena. Medtem ko naj bi namreč pritožnica napotila na neobičajno dolgotrajnost zadevnega postopka, naj bi Splošno sodišče v navedeni točki 575 napotilo na kratek čas, ki je pretekel med predhodno kršitvijo in kršitvijo, sankcionirano s spornim sklepom.

253 Drugič, Splošno sodišče naj bi menilo, da je Komisija lahko upoštevala ponovno kršitev zaradi kršitve, ugotovljene več kot 30 let pred sprejetjem spornega sklepa. S tem naj bi se Splošno sodišče oprlo na očitno nesorazmerno razlago pojma ponovne kršitve. Te razlage naj ne bi bilo mogoče utemeljiti s ciljem zagotovitve odvračilnega učinka tega sklepa, saj naj pritožnica od leta 2000 ne bi več ravnala protikonkurenčno. Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo odvračilnosti sodnih in upravnih postopkov, v katerih je bila pritožnica udeležena.

254 Splošno sodišče naj ne bi upoštevalo niti tega, da se je cilj zagotoviti odvračilni učinek upošteval tako pri sankcioniranju zadevnega omejevalnega sporazuma kot tudi pri povečanju globe zaradi ponovne kršitve, kar naj bi povzročilo podvajanje, ki je v nasprotju z načelom sorazmernosti.

255 Poleg tega naj bi bilo presojo Splošnega sodišča težko uskladiti z načelom, izoblikovanim v sodbi z dne 17. junija 2010, Lafarge/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, točki 70 in 73), po katerem konkurenčno pravo Unije ne pooblašča Komisije, da bi upoštevala ponovno kršitev brez zastaralnega roka. To, da se iz naslova ponovne kršitve upoštevajo dejstva, ki so se zgodila več kot 30 let pred sprejetjem spornega sklepa, naj bi bilo torej očitno nesorazmerno in naj bi v praksi privedlo do zanikanja načela, ki ga je izoblikovalo Sodišče.

256 Komisija trdi, da je ta trditev nedopustna in vsekakor očitno neutemeljena.

– *Presoja Sodišča*

257 Pritožnica s tem delom Splošnemu sodišču očita pomanjkanje obrazložitve in napačno uporabo prava pri razlagi načela sorazmernosti. V nasprotju s trditvami Komisije je torej treba šteti, da je navedeni del dopusten.

258 Vendar trditve pritožnice niso utemeljene.

259 Kar na prvem mestu zadeva obrazložitev iz točke 575 izpodbijane sodbe, je iz te točke razvidno, da je Splošno sodišče pri preučitvi, ali je Komisija v zvezi s pritožnico upravičeno upoštevala ponovno kršitev, menilo, da je bil čas, ki je pretekel med predhodno kršitvijo, ki jo je storilo to podjetje, in kršitvijo, sankcionirano s spornim sklepom, kratek. Splošno sodišče v nasprotju s trditvijo pritožnice ni spregledalo, da se je očitek, naveden v postopku pred njim, nanašal ne na ta čas,

ampak na čas, ki je pretekel med predhodno kršitvijo in datumom sprejetja spornega sklepa. Splošno sodišče namreč ni le povzelo tega očitka v točki 566 svoje sodbe, ampak je tudi v njeni točki 575 razsodilo, da je Komisija kot obteževalno okoliščino v zvezi s pritožnico upravičeno upoštevala ponovno kršitev, in to „čeprav je preiskava trajala kar nekaj časa zaradi nepredvidljivosti sodnih postopkov“. Iz teh elementov izhaja, da trditve pritožnice v zvezi s pomanjkanjem obrazložitve in opustitvijo odločanja temeljijo na napačni razlagi izpodbijane sodbe.

260 Na drugem mestu, v zvezi z očitkom, ki se nanaša na kršitev načela sorazmernosti, je treba opozoriti, da to načelo v skladu z ustaljeno sodno prakso zahteva, da so akti institucij Unije primerni za uresničitev legitimnih ciljev zadevne ureditve in ne presegajo okvirov, ki so potrebni za dosego teh ciljev (sodba z dne 9. decembra 2020, Groupe Canal +/Komisija, C-132/19 P, EU:C:2020:1007, točka 104 in navedena sodna praksa).

261 V zvezi s povečanjem globe zaradi ponovne kršitve je treba opozoriti, da tako povečanje ustreza zahtevi po odvračanju od tega, da bi isto podjetje ponavljalo kršitve konkurenčnih pravil (sodba z dne 17. junija 2010, Lafarge/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, točka 61).

262 V zvezi s tem je treba poudariti, da pritožnica ne izpodbija presoje Splošnega sodišča iz točke 553 izpodbijane sodbe, v skladu s katero je ponovna kršitev z vidika odvračanja okoliščina, ki v skladu s sodno prakso upravičuje znatno povečanje osnovnega zneska globe, ker dejansko pomeni dokaz, da predhodno naložena sankcija ni bila dovolj odvračilna.

263 Pritožnica ne izpodbija niti tega, da je bil v točkah 557 in 564 izpodbijane sodbe zavrnjen njen očitek, da je med predhodno storjeno kršitvijo in kršitvijo, na katero se nanaša sporni sklep, preteklo preveč časa, da bi bilo mogoče v zvezi z njo upoštevati ponovno kršitev.

264 Pritožnica namreč zgolj trdi, da je bilo glede na to, da naj bi bil cilj upoštevanja ponovne kršitve podjetje odvrniti od storitve novih kršitev konkurenčnega prava, kršeno načelo sorazmernosti, saj naj po eni strani od leta 2000 ne bi več ravnala na ta način ter naj bi po drugi strani upravni in sodni postopki, ki so bili v zvezi z omejevalnim sporazumom, na katerega se nanaša sporni sklep, že izpeljani, nujno povzročili odvračilni učinek.

265 Vendar je treba opozoriti, da je Splošno sodišče v točki 577 izpodbijane sodbe razsodilo, da ni mogoče izključiti, da sta grožnja sankcije, ki je visela nad pritožnico med celotno preiskavo, in dvakratna naložitev sankcije lahko imeli določen odvračilni učinek. Kljub temu pa je – ne da bi napačno uporabilo pravo – menilo, da „sankcija, to je plačilo globe, ki jo naloži Komisija, kot je povečana zaradi ponovne kršitve, podjetje dejansko odvrača od tega, da ponovno krši pravila o konkurenci“.

266 Pritožnica vsekakor ni dokazala, da je zgolj zato, ker je med kršitvama, zaradi katerih je bila upoštevana ponovna kršitev in je Komisija sprejela sporni sklep, preteklo precej časa, to upoštevanje nesorazmerno.

267 Druge trditve pritožnice te ugotovitve ne omajajo.

268 Prvič, Splošno sodišče ni nikakor napačno uporabilo prava, s tem da je razsodilo, da je Komisija upravičeno menila, da je bilo po eni strani sprejetje novega sklepa o ugotovitvi udeležbe pritožnice pri omejevalnem sporazumu utemeljeno med drugim s ciljem odvračanja od storitve takih kršitev v prihodnje in da je po drugi strani treba ta odvračilni učinek okrepiti tako, da se

v zvezi s pritožnico upošteva ponovna kršitev. V nasprotju s trditvijo pritožnice dejstvo, da se je ponovna kršitev upoštevala tako pri odločanju o primernosti sprejetja novega sklepa o ugotovitvi njene udeležbe pri kršitvi kot pri izračunu zneska globe, ki ji je bila naložena, ne pomeni „podvajanja“, ki bi bilo v nasprotju z načelom sorazmernosti.

269 Drugič, res je, da načelo sorazmernosti zahteva, da se čas, ki je pretekel od prejšnje kršitve pravil konkurence do zadevne kršitve, upošteva pri presoji nagnjenosti podjetja k neupoštevanju teh pravil (sodba z dne 17. junija 2010, Lafarge/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, točki 70 in 73). Vendar ta čas ni čas, na katerega se pritožnica sklicuje v podporo očitku o kršitvi načela sorazmernosti.

270 Iz tega sledi, da je treba prvi del sedmega pritožbenega razloga zavrniti kot neutemeljen.

Drugi del

– *Trditve strank*

271 Pritožnica z drugim delom sedmega pritožbenega razloga trdi, prvič, da so točke od 580 do 595 izpodbijane sodbe pomanjkljivo obrazložene. Pri tem navaja, da je v postopku na prvi stopnji trdila, da je bilo zvišanje globe zaradi ponovne kršitve nesorazmerno ob upoštevanju na eni strani izjemno dolgega obdobja, ki je preteklo, in po drugi strani „manjšega pomena“ ponovne kršitve. Splošno sodišče naj bi preučilo le drugo trditev.

272 Drugič, zvišanje globe za 50 % zaradi ponovne kršitve naj bi bilo očitno nesorazmerno, saj je bil sporni sklep sprejet več kot 30 let po odločbi o ugotovitvi predhodne kršitve. V zvezi s tem naj bi moralo Splošno sodišče opaziti protislovnost spornega sklepa. Komisija naj bi namreč za 50 % znižala osnovni znesek globe zaradi trajanja postopka, ni pa trajanja tega postopka upoštevala pri uporabi zvišanja zaradi ponovne kršitve. Za zagotovitev doslednosti naj bi morala Komisija zaradi časovnega dejavnika vsaj za polovico zmanjšati tudi 50-odstotno stopnjo zvišanja zaradi ponovne kršitve. Poleg tega naj to zvišanje že po naravi ne bi smelo biti višje od zneska globe. Vendar naj bi bil v obravnavani zadevi znesek navedenega zvišanja približno enak dvakratniku zneska globe, ki bi bila pritožnici naložena, če se ta obteževalna okoliščina ne bi upoštevala.

273 Komisija trdi, da pritožnica zgolj ponavlja trditve, ki jih je navedla že pred Splošnim sodiščem, s čimer naj bi Sodišču predlagala ponovno preučitev tožbe, ki jo je vložila na prvi stopnji. Trditve pritožnice naj bi bile torej nedopustne in vsekakor neutemeljene.

– *Presoja Sodišča*

274 Pritožnica z drugim delom sedmega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče kršilo obveznost obrazložitve svojih sodb in storilo napako pri razlagi načela sorazmernosti. V nasprotju s trditvami Komisije je torej treba šteti, da je ta del dopusten.

275 Vendar trditve pritožnice niso utemeljene.

276 Na prvem mestu, pritožnica Splošnemu sodišču očita, da ni odgovorilo na njeno trditev, da zvišanje, ki ga je Komisija v zvezi z njo uporabila zaradi ponovne kršitve, ni sorazmerno ob upoštevanju trajanja postopka. V zvezi s tem je treba poudariti, da je Splošno sodišče v točkah od

565 do 579 izpodbijane sodbe zavrnilo trditev pritožnice, da ugotovitev ponovne kršitve v zvezi z njo ni v skladu z načelom sorazmernosti. Torej Splošnemu sodišču ni bilo treba več odgovoriti na trditev pritožnice, da to načelo nasprotuje tudi zvišanju globe zaradi ponovne kršitve.

277 Na drugem mestu, pritožnica ni dokazala, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je razsodilo, da Komisija, ker je stopnjo zvišanja zaradi ponovne kršitve določila na 50 % osnovnega zneska globe, ni kršila načela sorazmernosti.

278 Dodati je treba, da dejstvo, da je Komisija v spornem sklepu osnovni znesek globe znižala za 50 % zaradi trajanja postopka, pri čemer pa je hkrati globo zvišala zaradi ponovne kršitve, ne kaže na nikakršno protislovje, saj sta ta elementa neodvisna drug od drugega.

279 Nazadnje, pritožnica, s tem da trdi, da zvišanje globe zaradi ponovne kršitve ne sme preseči zneska globe, v podporo tej trditvi ne navaja nobenega pravnega pravila in izvaja izračun, ki ne le, da ni pravilen, ampak tudi temelji na hipotetičnem položaju.

280 Glede na navedeno je treba drugi del sedmega pritožbenega razloga in zato ta pritožbeni razlog v celoti zavrniti kot neutemeljena.

Osmi pritožbeni razlog

Trditve strank

281 Osmi pritožbeni razlog je sestavljen iz dveh delov.

282 Pritožnica s prvim delom tega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, da je v točkah od 611 do 628 izpodbijane sodbe razsodilo, da Komisija s tem, da je zanjo uporabila sorazmerno manjše znižanje globe, kot je bilo odobreno družbi Riva, ni kršila načela enakega obravnavanja.

283 Po navedbah pritožnice iz spornega sklepa izhaja, da je bilo družbi Riva, ki je bila pri omejevalnem sporazumu, na katerega se nanaša ta sklep, udeležena skupaj deset let in šest mesecev, priznano 3-odstotno znižanje globe zaradi enoletne prekinitve sodelovanja v delu tega omejevalnega sporazuma v zvezi z omejevanjem in nadzorom proizvodnje ali prodaje. Nasprotno, pritožnici, ki je bila pri omejevalnem sporazumu udeležena sedem let, naj bi bilo priznano le 6-odstotno znižanje za tri leta, v katerih ni sodelovala v tem delu omejevalnega sporazuma, to je zgolj 2-odstotno znižanje za vsako od teh let.

284 Pritožnica z drugim delom osmega pritožbenega razloga trdi, da je Splošno sodišče s tem, da ni ugotovilo, da so bili razlogi, ki jih je navedla Komisija za utemeljitev svoje odločitve, da za enaki ravnanji uporabi različni znižanji globe, predloženi prepozno, napačno uporabilo pravo.

285 Komisija meni, da ta trditev ni dopustna. Pritožnica naj bi v bistvu zgolj ponovila trditve, ki jih je navedla na prvi stopnji. Tako naj bi poskušala doseči, da bi Sodišče ponovno preučilo tožbo, vloženo na prvi stopnji. Trditve pritožnice naj bi bile vsekakor očitno neutemeljene.

Presoja Sodišča

286 V nasprotju s trditvami Komisije sta oba dela osmega pritožbenega razloga v delu, v katerem se nanašata na domnevno napačno uporabo prava s strani Splošnega sodišča, dopustna.

287 V zvezi s prvim delom je treba opozoriti, da načelo enakega obravnavanja, določeno v členu 20 Listine, zahteva, da se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in da se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je taka obravnava objektivno utemeljena (sodba z dne 18. aprila 2024, Dumitrescu in drugi/Komisija in Sodišče, od C-567/22 P do C-570/22 P, EU:C:2024:336, točki 65 in 67 ter navedena sodna praksa).

288 V obravnavani zadevi iz izpodbijane sodbe izhaja, da je Komisija v spornem sklepu po eni strani ugotovila, da sta bili tako pritožnica kot družba Riva udeleženi pri omejevalnem sporazumu, na katerega se nanaša ta sklep, in da po drugi strani ti podjetji nista sodelovali v enem od delov tega omejevalnega sporazuma, in sicer pritožnica tri leta, družba Riva pa eno leto.

289 Kot je Splošno sodišče opozorilo v točki 613 izpodbijane sodbe, v okviru izračuna glob, naloženih podjetjem, ki so sodelovala pri omejevalnem sporazumu, različno obravnavanje zadevnih podjetij izhaja iz izvajanja pooblastil, ki jih ima Komisija na tem področju. Komisija mora namreč v okviru svojega polja proste presoje individualizirati sankcijo glede na ravnanja in značilnosti teh podjetij, da lahko v vsakem primeru zagotovi polno učinkovitost pravil Unije o konkurenci (sodba z dne 13. junija 2013, Versalis/Komisija, C-511/11 P, EU:C:2013:386, točka 104 in navedena sodna praksa).

290 Iz točk od 615 do 617 izpodbijane sodbe je razvidno, da je Komisija razliko med obema stopnjama znižanja obrazložila s potrebo po ponderiranju odobrenega znižanja zaradi nesodelovanja v enem od delov omejevalnega sporazuma glede na trajanje celotne udeležbe vsakega od podjetij pri celotnem omejevalnem sporazumu. Udeležba pritožnice in družbe Riva pri celotnem omejevalnem sporazumu naj bi bila pomemben dejavnik, ki ga je bilo treba upoštevati pri presoji zadevne olajševalne okoliščine. Ker je bila celotna udeležba družbe Riva daljša, naj bi bil učinek njenega nesodelovanja v tem delu omejevalnega sporazuma večji.

291 Natančneje, Splošno sodišče je v točki 622 izpodbijane sodbe navedlo, da je Komisija pri določanju znižanja, ki ga je treba priznati družbi Riva, v skladu z zahtevo po individualizaciji glob, na katero je bilo opozorjeno v točki 289 te sodbe, upoštevala sorazmerno težo udeležbe obeh teh podjetij pri kršitvi. Tako je menila, da je imela celotna udeležba družbe Riva pri omejevalnem sporazumu, ker je bila daljša od udeležbe pritožnice, nujno večjo težo, zato je bil učinek njenega nesodelovanja v enem od njegovih delov toliko večji.

292 Splošno sodišče je s tem, da je v točki 323 izpodbijane sodbe presodilo, da je ta pristop v skladu z načelom enakega obravnavanja, napačno uporabilo pravo.

293 Ni namreč sporno, da je Komisija pritožnici odobrila 2-odstotno znižanje na leto, kar zadeva obdobje, v katerem ni sodelovala v zadevnem delu omejevalnega sporazuma, medtem ko je bilo znižanje za družbo Riva 3-odstotno.

294 Drži sicer, da ob neobstoju drugih elementov, na podlagi katerih bi bilo mogoče razlikovati med udeležbo teh dveh podjetij pri tem omejevalnem sporazumu, dejstvo, da je družba Riva v njem sodelovala deset let in šest mesecev, pomeni, da je imela ta udeležba resnejši učinek na konkurenco kot udeležba pritožnice, ki je v njem sodelovala le sedem let. Vendar te ugotovitve ni

mogoče razširiti na obdobja, v katerih podjetja niso sodelovala v določenem delu istega omejevalnega sporazuma, saj je imelo njihovo nesodelovanje v tem delu načeloma enak učinek na konkurenco.

295 Drži sicer, da je mogoče odobreno znižanje zaradi nesodelovanja v delu omejevalnega sporazuma ponderirati glede na celotno trajanje udeležbe vsakega od podjetij pri tem omejevalnem sporazumu. Vendar v obravnavani zadevi pritožnica v tem delu ni sodelovala tri leta, to je skoraj polovico svoje udeležbe pri navedenem omejevalnem sporazumu, medtem ko družba Riva v desetih letih in šestih mesecih svoje udeležbe pri istem omejevalnem sporazumu v navedenem delu ni sodelovala zgolj eno leto.

296 V teh okoliščinah je treba torej ugotoviti, da je Komisija primerljiva položaja obravnavala različno, ne da bi to različno obravnavanje veljavno utemeljila.

297 Iz tega izhaja, da je treba prvi del osmega pritožbenega razloga sprejeti. Zato je treba izpodbijano sodbo razveljaviti, ne da bi bilo treba odločiti o drugem delu tega pritožbenega razloga.

Tožba pred Splošnim sodiščem

298 Sodišče v skladu s členom 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije odločitev Splošnega sodišča razveljavi, če je pritožba utemeljena. Če stanje postopka to dovoljuje, lahko samo dokončno odloči o zadevi.

299 V obravnavani zadevi mora Sodišče dokončno odločiti o sporu, ker stanje postopka to dovoljuje.

300 Iz točk od 286 do 297 te sodbe izhaja, da sporni sklep ni združljiv z načelom enakega obravnavanja v delu, v katerem je bilo pritožnici odobreno 2-odstotno znižanje zneska globe na leto zaradi upoštevanja obdobja, v katerem ni sodelovala v enem od delov zadevnega omejevalnega sporazuma, medtem ko je bilo družbi Riva na podlagi enakih preudarkov odobreno 3-odstotno znižanje. Ker je Sodišče ugotovilo nezakonitost spornega sklepa, lahko v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti presojo Komisije nadomesti s svojo in zato odpravi, zniža ali zviša globo. Ta pristojnost se izvaja ob upoštevanju vseh dejanskih okoliščin (sodba z dne 12. novembra 2014, Guardian Industries in Guardian Europe/Komisija, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, točka 78 in navedena sodna praksa). V obravnavani zadevi Sodišče v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti meni, da bi bilo treba stopnjo znižanja zneska globe za 3 % letno uporabiti tudi za pritožnico.

301 Iz tega sledi, da se znesek globe, naložene pritožnici v spornem sklepu, določi na 2.165.000 EUR.

Stroški

302 Člen 184(2) Poslovnika Sodišča določa, da če je pritožba utemeljena in Sodišče samo dokončno odloči v sporu, o stroških odloči Sodišče.

303 V skladu s členom 138(3) tega poslovnika, ki se v pritožbenem postopku uporablja na podlagi njegovega člena 184(1), vsaka stranka, če uspe samo deloma, nosi svoje stroške.

304 Ker sta pritožnica in Komisija uspeli samo deloma, nosita svoje stroške postopka v zvezi s postopkom na prvi stopnji in pritožbenim postopkom.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

1. **Točka 1 izreka sodbe Splošnega sodišča Evropske unije z dne 9. novembra 2022, Ferriere Nord/Komisija (T-667/19, EU:T:2022:692), se razveljavi v delu, v katerem je bil z njo zavrnjen deveti tožbeni razlog družbe Ferriere Nord SpA, ki se nanaša na kršitev načela enakega obravnavanja.**

2. **Pritožba se v preostalem zavrne.**

3. **Člen 2(3) Sklepa Komisije C(2019) 4969 final z dne 4. julija 2019 v zvezi s kršitvijo člena 65 Pogodbe ESPJ (Zadeva AT.37956 – Jeklo za armiranje betona) se razglasi za ničen.**

4. **Znesek globe, ki je v členu 2(3) Sklepa C(2019) 4969 final naložena družbi Ferriere Nord SpA, se določi na 2.165.000 EUR.**

5. **Družba Ferriere Nord SpA in Evropska komisija nosita vsaka svoje stroške postopka v zvezi s postopkom na prvi stopnji in pritožbenim postopkom.**

Podpisi